

**R.P.Fr. Lvdovici Granatensis Ordinis S. Dominici SS.
Theologiæ Professoris Opera**

In tres tomos distributa

Opvscvla Spiritvalia Continens, in quibus peccatores à semita vitiorum &
perditionis, ad regiam virtutum, perfectionis, ac salutis æternæ viam,
perducuntur

Luis <de Granada>

Coloniae Agrippinae, 1626

Liber Secvndvs. In quo tractatur de Sacramento Pœnitentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79597](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79597)

MEMORIALIS VITAE CHRI- STIANÆ,

R. P. F. LUDOVICI GRA-
NATENSIS:

LIBER SECUNDVS.

IN QVO TRACTATVR DE SACRA-
mento Pænitentiæ.

PROLOGVS HVIVS LIBRI.

INTER omnia mala, que hoc tempore in mundo reperiuntur, nihil maioris di-
gnum est commiseratione & dolore, quam modus pessimus, quem multi Christia-
ni in suis Confessionibus, quando eis mandat Ecclesia, sequuntur. Videmus enim
plerisque (ijs exceptis, qui in Dei timore vivunt, & animarum suarum curam
habent) pessime se ad Sacramentum preparare, & sine ulla pænitentia, con-
scientiarumque suarum discussione ad Confessionem accedere: unde sit, ut finita
Confessione, & Communione per acta, confessum redeant ad vomitum, & septimana
pænitentie neendum elapsa, ad idem carum, in quo ante volvabantur, reuercantur.
& tanquam canes iterum reforbeant, quod semel euomuerunt. Ita profecto magnus est contem-
pus Dei, Ecclesieque, & ministrorum illius, atque Sacramentorum: & videtur hoc aliud non esse, quam
quot annis Deo velle illudere, dum iniuriarum & delictorum in diuinam eius Majestatem commissorum
veniam petunt, correctionem vite sue promittentes, & paulo post in ictu oculi plura atq; turpiora crimina
committunt.

Pana, quam merentur tales, est illa quam Deus illis immittit, estque omnium que excogitari possunt,
maxima, nimis non visitare iniquitatem eorum, sed relinquere illos in desiderijs suis, & vita sua stu-
tia, donec mors veniat: quo tempore contingit illis, quod eueniere solet his, qui nunquam veram pænitentia-
m usque ad illam horam fecerunt: quorum finis (ordinarie loquendo, ut Apostolus ait) erit sec-
undum opera ipsorum, de quibus nunquam veram, sed falsam semper egerunt pænitentiam,
quorum foremipse Dominus luger per Prophetam, dicens: Etenim omnibus his non est reuersa (pec-
catrix anima) in toto corde suo, sed in mendacio. Vocat autem hic mendacium, falsam pænitentiam, quam tales faciunt: que quidem videtur esse pænitentia, & non est: quia non Deum, sed seipso-
fallunt: exsultant enim se veramegisse pænitentiam, cum omne quod fecerunt, nullius coram Deo sit pretij
seu momenti.

Si quis autem ex toto corde ad Dominum velit conuerti, & pænitentiam facere veram, huic in hac
parte paucis verbis ostendemus, quid facere debeat: proponendo magis communes admonitiones & doctri-
nas, quas Doctores in hoc tradere solent: que etsi Theologis cognitæ sint, simplicioribus tamen, ad quorum
adificationem hec scripsimus, occulte sunt & ignorare: atque proinde opera premium me facturum existi-
mam, si eos in pænitentia doctrinae audiero. Scendum itaque est Sacramentum hoc tres partes

primarias habere: Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem. In singu-
lis quid agendum sit ijs, qui absolutam & perfectam agere
volunt pænitentiam, breuiter demon-
strabimus.

DE

DE PRIMA PAR-

TE POENITENTIAE,

QVAE EST CONTRITIO, ET DE
medis, quibus ad illam perueniuntur.

CAPUT I.

Luc. 15.

Prima pa-
nitentia porta
contritio.
Psal. 50, 19.

Contritionis
duas partes.

Aug. de me-
dicina poe-
nit.

Esai. 31, 15.
Causa & corri-
tiois vera
qua.

In 4. dist. 17.
qu 2.
Simile.

Vicinque cupit ex toto corde conuerti ad Deum, & qui, cognita vanitate huius seculi, atque obligeatione, qua ad cultum Creatoris & Redemptoris sui obstrictus est, cum filio prodigo ad xdes paternas redire desiderat, scire debet, primam portam, per quam ingredi oportet, esse Contritionem.

Hæc est pretiosissimum & gratissimum sacrificium, quod Deo potest offerri, iuxta illud Prophetæ: *Sacrificium Deo spiritus contributus: cor contritum & humiliatum, Deus non despiceret.*

Diuiditur hac Contritio in duas partes principales: una est dolor de peccatis præteritis, altera propositum vitandi futura. Ratio hæc est; Contritio enim propriè loquendo, est odium & displicentia peccati, super omnia detestabilis, quatenus illud diuinam offendit Miasstatem. Quare qui detestationem vel odium hoc consequitur est, tam à peccatis præteritis, quam à futuris abhorret: non minus enim hac, quam illa diuinam Miasstatem offendunt. Nemo autem potest abolere præterita, nisi pœnitent & doleat; neque fugere futura, nisi proponat, quam potest firmissime, peccata non iterare. Ex hoc quicquid, ad agendum pœnitentiam (vt Augustinus ait) non sufficiere mores in melius committare, & à factis malis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt, satisfiat Deo per pœnitentia dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis.

Secundum hanc itaque doctrinam primum, quod in verò pœnitentia requiritur, est dolor, & contritio peccatorum, vt faciat quod ille pœnitens faciebat, qui dicebat: *Recognobis tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Doloris autem & amaritudinis huius primaria causa non debet esse, quia Infernum peccatis suis meruit, & celum amisit, cum alijs omnibus bonis, quæ per peccata solent amitti: (quamvis id malum non est) sed quia perdidit & offendit Deum. Et quemadmodum Deus dignus est, qui amet & colatur super omnia, ita mihi rationi maxime consentaneum videtur, vt cum perdiderimus, atque offenderimus illum, id super omnia sentiamus: maxima siquidem offendio, maximum requirit sentimus: & maxima perditio, maximum adfert dolorem. Verum quidem est, quod pietas Domini nostri, & desiderium quo nostram desiderat salutem tam ingens est, quod eti dolor noster tantus non sit, quantus esse debebat, tamen coniunctus cum virtute Sacramenti (quod gratiam confert ad consequendum illum, modo quis obicem non ponat) sufficit ad salutem. Et hoc est quod communiter dicere solent Theologi: Sacmenta nouæ legis facere de atrito contritum, quæadmodum enim candela recente extinxerat, & adhuc fumans, exiguo fatus, rursus acceditur, & ex mortua reuiuiscit: hic anima, quæ virtute attritionis fumat, licet accensum non sit, accedente flatu & virtute Sacramenti, mox tota accenditur, & mortua reuiuiscit. Quæ autem sit atritio, quæ illud in homine operatur, nemo scit, nisi Dominus ille, cui nihil est absconditum.

Notandum etiam est, pro consolatione debilium, quod dolor iste, quem hic requirimus, non necessario semper talis esse debet, quales sunt alij dolores

sensibiles, qui sunt in parte animæ nostræ sensibili, & qui in lachrymas resoluuntur: potest enim sine illis verus esse dolor, & compunctione, quando voluntas nostra super omnia peccatum detestatur, & ab eo abhorret: quod sapientia sine lachrymis, & sine isto genere doloris. Quomodo autem, & quibus medijs ad istum dolorem perueniamus, tuo loco dicimus.

Secunda pars huius Contritionis est, firmum ac *Firmū p. stabile* propositum, nunquam Deum vel peccato *peccatum*, mortali in posterum offendendi. Debet autem & hoc propositum, vt & dolor, non principaliter propter celum, aut infernum, aut aliud aliquid proprium commodum fieri: sed ob purum amore Dei, quemadmodum videmus honestam & fidem cō*Simile.* iugem in corde suo proponere, mortem potius vel le se oppetere, quam fidem marito datā violare, non tam propter timorem, aut utilitatem, quæ ex eo posset deriuari, quam propter amorem, quo mariti diligit: quamvis timor & desiderium illud non sine reprehendenda, sed utilia, laudabilia, & dona ipsius Dei.

Porrò quemadmodum homo obligatur ad statuendum sibi firmum propositum, peccata futura evitandi, ita etiam necessarium est, vt à presentibus separetur, in quibus vivit, si sunt mortalia: alioquin enim Confessio non esset Confessio, sed sacrilegium & iniuria Sacramenti, & per consequens, tam qui confiteretur, quam qui confitentem absoluere, sacrilegus esset, & in Sacramentum blasphemus: essetque huiusmodi confessio non veterū peccatorum expiatio, sed notorum additio. Qui itaq; ex medicina nō vult sibi facere venenum, non abuti in propriam condemnationem pharmaco, quod Deus instituit ad remedium, omnib; neruis contendat relinquere quodcunque peccatum mortale, in quo fortassis adhuc iacet imberbus. Propterea qui odit & veram fuet cū proximo inimicitiam, debet malam illam voluntatem exuere, & reconciliari illi, & alloquo cum dignari, si id illi denegaverit, nisi aliquod notable scandalum subsequeretur, secundum iudicium prudenter Confessari: vt cum quis in te peccavit, & petit sibi ignoscere in foro conscientiæ, & tu illi negaueris: tali namq; modo offendis illum, & prouocas ad odium & iram in te.

Sic etiam qui derinet rem alienam inuito domino, tenetur ad restitutioñem confessum: Confessum *Restitutioñem* *statim facit*, quia si statim restituere potest, statim restituenda debet: nec sufficiunt voluntas postea restituendi, aut in testamento vt reddatur cauendi, si reddere statim poterit, etiam si egere ipse debeat: præsertim si creditor in simili, aut alia necessitate sit constitutus. Et quia circa hanc de restitutioñe materiam multa veniunt dicenda, etiam frequentissime in ea peccatur à malis debitoribus: qui vult igitur feruare liberam & securam suam conscientiam, consilite eos, qui possunt eum, ne hic decipiatur, conseruare: & ineminerit, non solum se obligatum ad restitutioñem illius quod abstatuit, aut damni illati: sed etiam dani, *Quoties* *tur ad restituendum*, quod sua causa ab alio fuit illatum, siue quia iniuria fuit socius, siue quia consilium dederit, aut consensum: siue quia malefactorem in aedes suas vt malefactorem recepit, siue quod rem ablataam à persona suspecta emerit, siue in domo sua abconderit, aut malum non impedierit, si is sit, qui debuit, & potuit impediare. Omnes enim & singuli illi tenentur ad solidam restitutioñem: cumq; vnuus horum restituit, alij vicisim obligati sunt reddere huic, qui pro ipsiis satisfecit.

Quod de bonis externis diximus, etiam intelligendum est de restitutioñe famæ: vt si diuulganero *famæ*, graue & tamen secretum delictum proximi. Item de re-

CAPVT 11.

de restituione honoris, vt si aliqui iniurias fuerit
verbis, aut factis. Primo debet homo restituere pro-
ximum suam, honestis verbis laudando, quem prius
victuperavit, si ex eo fructus aliquis expectetur: se-
condo necesse est satisfacere persona offendit, aut ab
ea veniam petendo, aut iniuriam compensando, aut
utroq; modo, cum casus id postulat, secundum iudicium
prudentis Confessarii. In his igitur tribus, bonis,
fama, & honore, tenemur ad restitutionem: & in fin-
gulis horum debet homo diligenter attendere, quam
iustis titulis obstringitur ad conscientiam suam his
exonerandam.

Sic qui negotium aliquod habent in honore, &
aut turpe propositum, aut illicitam affectionem, de-
bent sese ab hac pestilentia liberare, si gratia huius
Sacramenti cupiant gaudere. Nec sufficit cor & vo-
luntatem a peccato separare, nisi etiam tollantur
occasions: alioquin peccata difficulter tolluntur.
Quia in re decipiuntur multi, qui interiorem & pro-
positum suum iustificantes, putant sese extra pericu-
lum esse, etiam in medijs peccandi occasionibus: &
ignorant quia in eisdibus referuntur semen peccato-
rum, quod suo tempore germinabit. Hanc ob cau-
sam dicit Sanctus Bernardus: Quotidie conuertari
vis cum foeminae, & continens vis putari. Ello & sis,
sed ego suspicione non careo. Scandalo mihi es, tolle
scandali causam, quo te probes verum, vt
iactitas, Euangelij emulatorem. Qui scandalizaverit
vnus de ecclesia, nonne Euangelium condemnat illum? Tu ecclesiam scandalizas. Vehementer
igitur metuendum est illud eiudem Bernardi: Cum
femina semper esse, & feminam non cognoscere,
nonne plus est, quam mortuum suscitare? Quod
minus est non potes, & quod maius est vis credam
tibi?

Propterea necesse est occasions peccandi omnes
tolli, praesertim cum velum pudoris, aut verecundia
laceratum & ablatum, viaq; ad vitia semel est aper-
ta; patente namq; porta, (moraliter loquendo) im-
possibile est malum vltius non procedere. Quod
si mihi dixeris, difficile tibi esse occasions fugere, si
enim hoc faceres, debere te eisdibus tuis excludere
hanc aut aliam personam, cui obligatus es, aut que
tibi utilis es, vel necessaria. Huic obiectioni quod
respondeam aliud non habeo, quam illud Salvatori:
Si pestius, vel manus in a scandalizat te, absconde
eam, & proice ab te. Melius est enim debilem vel
claudum ad vitam ingredi, quia duas manus, vel duos
pedes habentem mitti in gehennam. Verum quidem
est, medicinam hanc esse amaram: sed quemadmodum
quædam infirmitates corporales curari nō pos-
sunt, nō ferro & igni, sic vt non unquam membrum
integrum absindatur, vt corpus ipsum conserue-
tur: ita quidam morbi sunt spirituales, qui præter il-
lud non habent remedium aliud. Neque in eo cul-
panda est lex Dei, quia rectissima est, & suauissima:
sed tu, qui verecundiam exiisti, & peccata viam fe-
cisti, ausus irritare, & prouocare feram belluam in
sua spelunca, cum tu pedes non habeas quibus effu-
gias, aut locum ad quem te recipias. Proinde non
est iniquum, ut patiaris, quod meritus es, & colligas
fructum, quem seminasti, magnamque molestiam
sentias in ejiciendo hoste, quem vlero admisisti.

Hec sunt, quæ pertinent ad duas principales par-
tes Contritionis: nunc de medijs agendum est,
quibus hac virtus comparatur, & præcipue
prior eius pars, dolor scilicet & com-
punctione peccatorum præ-
teritorum.

Quia viverè & ex animo pretiosissimam hanc Co-
ntritionis gemmam sibi comparare desiderat,
sciat oportet, hanc ante omnia a Deo esse po-
stulandam, idque cum omni humilitate atque in-
stantia. Ut enim hominem omnium peccatorum
suum poneat, pro quantitate doloris requisita,
specialis quedam est Dei gratia, & donum singulare,
omnes vires & facultates humanæ naturæ superans.
Natura enim hæc per peccatum originale ordine &
restitutio sua naturali, in qua Deus illam creavit,
priuata est. Creauerat enim Deus eam rectam, & e-
leuata in ad Deum per amorem: Peccatum vero fle-
xit illam & inclinat ad se, hoc est, ad amorem re-
rum visibilium, quas amat supra Deum, & maiori
in pretio quam Deum ipsum habet. Etenim quem-
admodum homo, qui de ventre matris sua nascitur
in curvatus, seu gibbosus, nullam potest inuenire
medicinam, aut virtutem naturalem, cuius vi posset
ad naturalem restitutioinem restituui: ita etiam cum
nostra voluntate nata est cum hoc spirituali gibbo, at-
que incurvatione, nemo est qui eam ad restitutioinem
potest reducere, & ad Deum sic erigere, vt eum su-
per omnia diligat, nisi Deus ipse, qui creavit eam.
Quemadmodum ergo homo non potest hunc omnia
transcendentem amorem acquirere sine Deo, sic
nec super omnia potest dolere de peccato sine spe-
ciali dono & auxilio eiudem Dei: vnum enim ab
alio dependet. Quare non immerito dixit Christus:
Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum. Ioan. 6, 44.

Venire namq; ad Christum nihil aliud est, quam a-
mare Christum super omnia, & super omnia pecca-
tum odisse. Talem vero amorem, & dolorem talem,
nemo potest habere de seipso, vt conuenit nisi Deus
illum donauerit.

Cum itaque Deus sic agit cum peccatore, maxi-
ma est gratia, maximu[m]que bonum, quod illi fieri
potest: quantum enim maius est bonum gloria, quam
gratia, tantu[m] maius est hominem peccatis eximere
& in gratiam restituere, quam nunc in gratia ex-
istenti gloriam conferre: multo enim maior est di-
stantia inter peccatum & gratiam, quam inter gratia-
m & gloriam. D. Thomas differens de operibus S. Thom. 12
diuiniis ait, maius esse opus iustificare peccatorem, q. 113. art. 9.
quam creare mundum. Totius enim mundi crea-
tio non est aliud quam bonum limitatum & fini-
tum, vt & alia creata omnia: sed iustificatio homi-
nis, est diuinitatis & gloriae Dei quædam participa-
tio, quod bonum est infinitum. Si itaque sit opus
Dei, & opus tam magnum, sequitur petendam
hanc misericordiam ab eo cum summa humilitate
& instantia, perseverando in hac petitione cum pia
illa Chanana, dicendo: Fili David miserere mei, Matt. 15, 22.
quia filia mea male a demonio vexatur. Et licet
subinde Dominus initio austерum se & difficilem
præbeat, (vt & mulieri huic sese præbuit) non de-
bemus tamen ob hoc animum despondere, ab in-
cepto resilire, aut ab oratione vel petitione desistere:
ob eam namque causam Dominus se talem huic
mulieri exhibuit, vt nos haberemus exemplum,
non esse diffidendum, cum simile quid nobis in pe-
titionibus nostris occurrit: sed potius vt perseuere-
mus, sicut illa fecit, certi quoniam impetrabimus,
quod illa impetravit, dicit enim Apostolus. 2. Tim. 3.
Illi si-
delis permanet, seipsum negare non potest. Ut autem
illud facilius & commodius fiat, deuotas aliquot
Considerationes & orationes subiiciemus, vt qui per
se cum Deo colloqui non possunt, necessitatem illi
suam

Secundum
medium.

suam aperire, harum auxilio misericordia Dei querere, atque inuocare dicunt.

Secundum medium est, ut homo secundum ipsum re-colligat, mentemque suam aduocet in loco & tempore conuenienti, omniaque percurrat atque meditetur, quae velant ad compunctionem atque dolorem hunc excitandum: quanto siquidem amplius intuebitur causas, tantò maiores se ferent rationes plangendi, & tantò efficacius malum suum sentier. Non enim frustra natura disposuit eundem sensum, cuius officium est videre, etiam esse lachrymādi instrumentum: ex uno enim sequitur alterum, qui namq; bene videt, bene plangit: hoc est, qui nouit mala inspicere, vt inspicienda sunt, is etiam nouit illa plangere, quomodo sunt plangenda. Aperiatur itaq; homo oculos, & fleat illos, primò in multitudine suorum peccatorum, deinde in Deum, cui peccauit: vtrumq; enim dicit ei quam iustas & aequas habeat dolendi rationes.

DE QVIBVS DAM CONSIDERATIO-
nibus, quae hominem ad dolorem & odium peccato-
rum excitant, & primo de ipsorum mul-
titudine.

CAPUT III.

SI itaque animum tuum ad dolorem peccatorum tuorum vis prouocare, debes ante omnia totius vite peracta curriculum tibi ante oculos statuere: hoc est, omnia peccata, quae in illa commisisti, & quam turpiter beneficijs & gratijs à Deo perceptis abusus es. Et quia peccatum est à summo bono & fine ultimo, ad quem homo creatus est, declinatio: considera primo finem hunc, & videbis manifestissimè, quot modis aberrasti à fine illo, ad quem Deus hominem in hoc mundo creauit: qui sanè fuit, non vt vineas plantaret, nō vt superba adficia strueret, non vt diuinitas cunctilaret, & in delicijs viueret: (quod opera quorundam videntur innuere) sed vt Deum cognosceret, illum amaret, eius mandata seruaret, atq; per illud medium acquireret summum bonum, cuius gratia creatus est. Hanc ob causam dedit ei legem, secundum quam viueret, gratiam, cuius ope legem posset obseruare. Sacra menta, quae illi administrarentur, doctores, qui illum erudirent, inspirationes, quae ad virtutem prouocaret: dedit quoque seipsum in preium, & in remedium aduersus omnia malorum genera. Ob hoc quoq; dedit illi bona naturalia, hoc est, vitam, sanitatem, fortitudinem, potentias animae, sensus & membra corporis: vt hac omnia cultui diuino, cui mancipatus est, impenderet. Eandem ob causam tribuit ei quoq; bona quae vocantur fortuna, vt cum ijs vitam conseruaret, inde peteret quacunq; sunt necessaria, aliorumque succurreret in opere ad gloria sua meritum atq; augmentum.

Hac, aliaque sunt bona & auxilia, quae Dominus tibi contulit, vt ope illorum agnosceres, & diligeres eum, atq; cum illis ei familiarareris. Perpende igitur quomodo omnibus his beneficijs vitus sis, & quomodo omnes has leges & obligationes obseruatueris. Si primo finem inspicias, ad quem creatus es, & illud, quod tu fecisti, consideres, aperte videbis quā extra viam ambulaueris, & procul à scopo aberraueris. Ille namq; creatus te pro seipso, vt omnem intellectum tuum, omnem memoriam, omnem voluntatem in illum dirigeres, fidem, spem, & charitatem tuam in illo collocatam haberes: tu vero: neglectis his omnibus, temetipsum totum vilitati creaturem, ipso Creatore sperto, impeditis tribuens ijs, quod soli Creatori debebatur. Creaturas tantummodo amasti, adorasti, & in ijs fidem, spem, quietem, & consolacionem omnem repositam habuisti: illud facies,

creaturis dedisti, quod proprium erat Creatoris, & in rebus terrenis posuisti, quod in celestibus erat ponendum.

Per eandem considerationem quoq; videbis, quā male obseruasti: primum legis diuinæ mandatum, quod hoc pertinet. Cōsidera parum, quomodo hucusque oblitus sis huius Domini, cūm eius in omni vita tua vix semel memor fueris: vide quām ingratus fuisti illius beneficijs, vix aliqua pro ijs redditia gratiarum actione: quām negligens fuisti in præceptis diuinis obseruandis, toties ea transgressus: quām te pidē dilexisti eum, qui tam ardentis amore dignus est, dum nimium huius mundi, & quā in eo sunt amores immersus es: denique quām parum reveritus es summam illam Maiestatem, qui vilissimos huius mundi vermiculos timere non definis. Præterea quies iurasti, peierasti, & nomen Domini Dei tui in vanum sumpisti, trahens illud per impurum os tuum, in testimonium tuae perfidiae, atque mendacij. Perpende quomodo dies festos sanctificasti, qui ad glorificandum, laudandumq; Deum, & ad peccata lugenda sunt instituit: dum eosdem dies expectares, vt peccata peccatis cumulares, & Dæmoni festa celebrares.

Animaduerte, quomodo honorasti patres naturales, & spirituales, hoc est superiores tuos: cūm eorum leges & mandata tam exiguo apud te in pretio fuerint. Quis amor & fraternitas cum proximo tuo tibi intercessit, cūm toties ad defendendum mordicus honorem tuum, propriasque nugas, illum pedibus conculcaueris, contempseris, inhumaniter habueris, atque illius mortem desideraueris. Quomodo corpus tuum custodisti, & animam à vitijs carnis immaculatam seruasti: cūm toties eam operæ, locutione, cogitatione, desiderijs, & voluntarijs delectationibus contaminaueris, templumque à Deo in habitaculum sibi sanctificatum prophanaueris. Quis enumerare posset dissolusiones tuorum oculorum, turpitudines titularum cogitationum, obscenitates tuorum verborum, pompan vestium, nugas & iocos, conuersationes & malignas inuentiones? Quid de furtis, de avaritia tua dicam, cūm nihil adoraueris magis, quam denarium, in eo constituens ultimum finem tuum, seruens illi, amans illum, & propter illum faciens, quod propter solum Deum erat faciendum? Quis poterit commemorare dissolusiones tuæ linguis, murmurationes, calumnias, iniurias, adulaciones, maledictiones & mendacia, cūm omnis vita & conuersatio tua in ijs sint consumpta?

Post diuinam mandata, similiter septem illa peccata, quae capitalia nominantur, percurre, & videbis quām enormiter in singulis eorum peccasti: quanta fuerit ambitio, præsumptio, vana gloria, & superbia cordis tui, quanta verborum tuorum iactantia, & vanitas operum: quanta fuit ira, & inuidia, quanta blāditia: & illecebra tui corporis: quam magna tua fuerit socordia, negligētia, & ad omne opus bonū tarditas, ad omne vero malum promptitudo & alacritas.

Vide similiter & examina tuam conscientiam in operibus misericordia tam spiritualibus, quam corporalibus, quam exiguum eorum habueris rationē, quam parum tibi alterius necessitas & miseria cordi fuerit, cūm tā anxiæ temetipsum in omnibus quæsieris.

Ingredere deinceps abyssum diuinorum beneficiorum, & dic mihi queso, quomodo ijs vñus es? vita, quam Deus tibi largitus est, quibus rebus fuit occupata? ingenium, vires, & naturalis habitus quid operata sunt? diuitia, aliaque bona temporalia quibus rebus seruierunt? Profectò, si verum fateri velis, omnia hac absumptiū in vanitate & offendit diuinis,

uinis; ita ut bona, quæ ab illo receperisti, verteris in
arma, quibus illum oppugnare, ut quo loco maiori
praetare debebas obsequia, ibi grauiora commis-
eris peccata; inde sumens occasionem offendendi Do-
minum vnde tenueris amandi materia erat desumē-
da. Denique tam dissolute vixisti, quæ si nullo no-
mine vel titulo essem Deo tuo obligatus; non aliter
atque nihil à Deo vñquam accepiles, aut quasi te-
metipsum plasmatuiles, nec à Deo in omnibus, &
per omnia dependeres.

Qui haberet itaque oculos ut videret istas mis-
erias, & agnoscere quæm perdita, & denia sit sua cō-
versatio, quæm male reddidit quod debebat, quæm
raro mandata Dei sui obseruant, quorū & quæm enor-
mia peccata perpetravit; nonne par eset, ut totus
resoluerit in lachrymas, confideras tanta mala?
Quid sentier, qui hæc non senserit? quæm ob rem plâ-
get, qui ob hac plangere non poterit? Quis autem
ad eo cæcus est, qui non videat tam magnam iactu-
ram, quam ipse fecit in omnibus bonis animæ sua?

SECUNDA CONSIDERATIO, EA-
RUM scilicet rerum, quæ per peccatum amittuntur.

CAPUT IV.

Post considerationem multitudinis peccatorum
tuorum, vtile est etiam perpendere, quid per
peccatum amiseris: hoc enim modo agnoscetis,
quæ & quæm diuinitus tibi donata sunt, & quoties
illa rursum perdidisti, ut hac saltem via ad dolorem
& poenitentiam exciteris, cum in nulla re dolor vti-
lius collocetur, quæm in hac, Beatus enim Chryso-
stomus asserit nihil in mundo esse, quod amissum
dolore potest recuperari, præter illud, quod peccan-
do amittimus; quare in omnibus alijs rebus dolor
inutilis est, hac vna excepta. Qui itaque dolorem
hunc ad eo salutarem sibi conciliare appetit, cum om-
ni humilitate cogitet, quid per vñum peccatum
mortale perdidit, & confessim intelliget, quæm iu-
stam habeat dolendi causam.

Primo enim per mortale peccatum amittitur gra-
tia Spiritus sancti, quæ vñum ex præcipuis donis est,
quæ Deus in hac vita puræ creaturæ potest dare. Am-
mittitur quoque charitas & amor Dei, quæ semper
eandem gratiam comitantur. Quod si magnum sit
aliquis Principis terreni gratia, atque amicitia ex-
cidere, quanto amplius erit gratiam Regis cali &
terre amittere? Perent itidem virtutes infusæ, &
dona Spiritus sancti, quibuscum anima compata at-
que exornata, pulcherrima in conspectu Domini
apparebat, & armata & roborata erat contra om-
nem potentiam & fortitudinem inimici. Amittitur
etiam hereditas regni cælestis, quæ ab ipsa gratia
prouenit; quandoquidem, ut dicit Apostolus, gloria
per gratiam datur. Perditur quoque Spiritus ad-
optionis, qui nos filios Dei constituit, & hoc modo no-
bis animum & cor filiorum erga ipsum tribuit; & si-
mul cum hoc spiritu amittitur ille affectus, sese ut
filios decet gerendi, & cura ac prouidentia paterna,
qua Deus illos portisimum obseruat, quos pro filiis
suis recepit: quæ similiter ex præfatis sumis bonis
est, quæ homini in hoc seculo donantur. Tollitur
vñà pax & serenitas bona conscientiae cum consola-
tionibus & auxilijs sancti Spiritus, fructibusque &
meritis bonorum omnium, quæ tota vita vñque ad
horam illam feliciter, & summis cum molestijs per-
acta sunt. Amittitur etiam communio bonorum o-
mnium totius Ecclesiæ, quorum homo non sic par-
ticipet est, sicut ante soler est, cum adhuc in gratia
permanebat. Omnia hæc per vñum peccatum mor-
tale perduntur: hoc autem vñissimum lucrificat, ut
semper ad poenæ infernales cōdemnatus remaneat,
& de libo vita pro eo tempore depletus; ex filio Dei
Granat. Opus spiritual.

factus seruus Diaboli, & qui erat ante templum &
sedes sanctissima Trinitatis, spelunca latronum, &
nidus basiliæ corum. Inter omnia vero dama hæc
nullum maius est, nec pluribus lachrymis deplo-
randum, quæm Deum ipsum amissis: illud enim o-
mnium aliorum incommodorum radix est & ori-
go: perdidisse namque Deum, est, non habere Deum
specialem patrem, tutorem, pastorem, defensorem,
atque ex benignissimo patre in seuerissimum Iudi-
cem conuertisse. Qui itaque tantum bonum amisit Osec. 9.

numquidne habet iustam causam lamentandi? Noli
letari Israël, inquit Propheta, noli exultare sicut po-
puli: quia fornicatus es a Deo tuo. Filii Dan cum no-
vas sedes armati quererent, ad expeditionem ciuitatis
Lais profecti, venerunt in domum Michæ, ibidem
que idolum conflatim inuenierunt, quod secum ab-
stulerunt. Michas re cognita cum iis qui secum ha-
bitabant, insecurus est eos post tergum, clamans & e-
iulans: cumque respexissent, qui illud idolum rapue-
rant dixerunt ei: Quid tibi vñs? cur clamas? Qui re-
spondit, Deus mens, quos mihi feci, tu iustis: & dicitis; Ibid.
Quid tibi est? Si miser ille adeo lamentabatur, quia
Deum, quem sibi ipse fecerat ex metallo, amiserat,
& iustissimam se lachrymandi causam habere arbit-
rabantur; quid facere debet Christianus, qui certo
certius scit, toties se Deum non falso, & a se fa-
lsum, sed verum Deum, qui omnia fecit, amississe,
quoties lethaliq[ue] peccauit? Cum igitur tam ma-
gnum bonum, vñà cum omnibus alijs, per peccatum
amittatur, vides iustissimam habere lugendi cau-
sam illum, qui tanta bona perdidit, & ex tantis di-
uinijs, tantaq[ue] gloria, in tam profundum miseria-
rum pelagus prolapsum est. quomodo igitur non plâ-
get? quomodo non confundetur is, qui in tanta ma-
la se p[ro]cipitauit? Aperi oculos, o anima misera,
dicit quidam Doctor, & vide quid fuisti olim, &
quid nunc es: quo loco fuisti tunc, & quo nunc es.

Eras sponsa altissimi; eras templum Dei viu[us]; eras
vas electionis; eras thalamus æterni Regis; eras
thronus veri Salomonis; eras sedes Sapientiæ; eras
foror Angelorum; eras hæres exlorum. Ecce cum o-
mnia hæc fueris, quæ dixi, quoties dico? Eras, eras:
totes tibi lachrymandum est, dum sibi tam tuam
cogitas mutationem. Sponsa Dei, facta est adultera
Diaboli; templum Spiritus sancti, mutatum est in
speluncam latronum, vas electionis, in vas corru-
ptionis; thalamus Christi, in voluntarium porcorum;
sedes Dei, in cathedram pestilentia; foror Angelorum,
in sociam Daemonum: & quia instar columbae
volitabat per cælum, nunc tanquam serpens reptat
in terra. Plange itaque super te, o anima misera;
plange, quia te plangunt cali, quia te plangunt An-
geli, quia te plangunt omnes Sancti: te plangunt la-
chryma D. Pauli, quia peccasti, & mali, quod com- Philip. 3.
misisti, poenitentiam non egisti: te plangunt lachry-
mæ Prophetarum, quia vident in te venturam diui-
nam iustitiam: te denique potius, quæ tuinas &
rudera verbis Hierosolymitanæ, plangunt threni il-
li Jeremias dicentis: Quomodo sola sedes ciuitas plena Thren. i.
populo? quia videt nobilem illam ciuitatem Israël de-
calo cecidisse, & quia videt quod filia Sion omnem
pulchritudinem suam amisit, dicit; Et egressus est à
filia Sion omnis decor eius.

TERTIA CONSIDERATIO, DE
Majestate divina, contra ciuius bonitatem
peccamus.

CAPUT V.

Quod si vñterius prægrediaris, & consideres
magnitudinem atque bonitatem Dei, contra
quem peccasti, inuenies & hic maiorem do-
loris materiali: certum enim est, quod quanto per-
L. fona,

sona, in quam peccatur, nobilior est, tanto peccatum maius est. Hinc est, ut si persona offensa sit infinita dignitatis, erit etiam offensa in illam facta infinita gratuitatis. Quare quod penitus homo inspicit, atque cognoscit diuinam Maiestatem, eodum clarius intelligit malitiam & gratuitatem suorum peccatorum. Leua igitur oculos, & vide, si potes, quam magna sit nobilitas, opulentia, dignitas, sapientia, pulchritudo, gloria, bonitas, & potentia Domini Dei tui; & quam multis vinculis omnes creature sint illi obstrictae, & quodammodo ex hac consideratione cognoscetis magnitudinem culpæ, quam incurriti, atque peccati in illum commissi.

Inter omnes vero has magnificentias atque perfectiones Dei, plus ceteris animum penitentis soleret mouere diuina bonitas, praesertim in eo, qui aliqualem illius habet experientiam & cognitionem: quæ bonitas est in aliis pluribus rebus queat cognosci, præcipue tamen eius vis & natura declaratur in inestimabili beneficio incarnationis, & passionis filii Dei, atque in institutione sanctissimi Sacramenti Eucharistie, in quo pro nobis offertur quotidie, & nobiscum manens se nobis communicat. Potest hoc specialius atque dilucidius intelligi ex modo, quo Dominus ille suos electos & chariores excipit amicos: quos non raro cum tam immensis visitat consolationibus, cum tantis fauoribus, tanta luce, tanta pacis & fætvitæ spiritualis abundantia, ut non nunquam subiectum humanum non ferat impietum tantarum consolationum. Ita legimus de quodam sanctorum illorum Patrum in Eremo, qui subinde stans in oratione clamabat, dicens: Domine suspende non nihil fluxum tuarum consolationum, & alio tempore: Domine mihi, ait, discede non nihil a me: non enim ferre possum tua dulcedinem magnitudinem. Ita igitur Dominus est, hi eius fauores, blanditiae, & beneficia, quæ solent a tali bonitate, nobilitate, suavitate & misericordia deriuari. Nec mirum est, quod propinat his calicem suarum deliciarum, qui pro ipsis calicem passionis bibit.

Quis igitur ille erit, qui sibi ante oculos constitutæ tantam bonitatem, & in memoriam reuocans quoties illam offenderit, non lugeat merito, immo non desideret omnium hominum oculos ad deflendum enormem malum hoc? Scribit B. Ioannes Climacus de quodam ex antiquis illis monachis, qui ob delictum aliquod forte a se commisum, periret a Patremonasteri ad domum Poenitentium, quam carcerem appellabant, damnari, impossibile esse clamans illuc non proficisci. Habita licentia (quamvis iniuste Pater erat enim miseratione dignus) oculis aduolat ad penitentes, additurque illis focus ad luctum promptus atque meritoris particeps. Igitur doloris gladio percussus in corde, quem diuina charitas acuerat, ostet quo postquam eò peruerterat die, migravit ad Dominum. Vide quæfodo quam engens fuerit iste dolor, qui tam brevi spatio vitam potuit extinguere, & animam a corpore separare. Hoc modo sentiunt peccatum suum hi, quorum oculos aperit Deus, ut cognoscant ingentem malitiam, quæ in peccato est. Si sanctus ille Poenitens ob unum solum peccatum, quod commiserat tantum senserit dolorem, quantum merito sentire deberet is, qui maiorem vita partem in peccatis traduxit, peccata peccatis addendo, & offensas in Deum multiplicando?

QUARTA CONSIDERATIO, DE INIURIA, quæ fit Deo per peccatum.

CAPUT VI.

Consideranda quoque est præter ea, quæ dicta sunt, summa iniuria, quæ Deo per peccatum iutogatur, ut vel hinc intelligamus, quætope-

renobis dolendum sit. Quotiescumque enim peccamus, præticum illud iudicium in corde nostro exercetur, licet subinde non sentiamus: proponitur ab una parte commoditas peccati, hoc est, delectatio, aut utilitas, ob quam peccamus: & ab altera parte offensa, qua Deum prouocamus, & amicitia, quæ per peccatum amittitur: ita ut in unam lancem mitatur Deus, & in alteram temporalis utilitas, aut momentanea voluptas homo autem stans in medio eligit potius diuinæ amicitiæ iacturam, quam exigua utilitate aut voluptate carere.

Quid posset horrendum magis excogitari? quid indignius Maiestate tam sublimi, quam præponere illi rem adeo vilem & abiectam? Quid similius esse potest illi Iudaorum peruersitati, qui cum in sua potestate haberent, aut Iesum, aut Barrabam iudicio Matth. 27. mortis eximere, maluerunt Barrabam quam Chri-
stum eligere? Quid hoc aliud est, quam (quantum ad peccatum nostrum) coronam & gloriam, quæ debetur Deo tanquam ultimum fini, rapere, & impone-re vel utilitatibus, vel voluptatis? Qui enim maioris stimat voluptatem quam Deum, & quantum in se et illam Deo præponit, tollit dignitatem ultimi finis a Deo, & dat voluptati: atque hoc est coronam subtrahere Creatori, & dare creature. Quid turpis quid intolerabilius, quid potest esse indignus? Præcipit Deus, ut obstupescant cali, & sceleris illius indignitatem admirentur, dicens: *Obstupescite cali super hoc, & porta eius de solamini vobemener, dicit Dominus.* Hieros. Duo enim mala fecit populus meus, *Medereliquerunt fontem aqua viva, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aqua.* Qui-cunque igitur perpendit, quam innumeris vicibus iniuriam hanc diuinæ Maiestati intulit, quomodo non contremiscet? quomodo non optabit, ut oculi sti in fontes lachrymarum vertantur, quibus no-stes atque dies peccata sua defleant? Respice itaque miser, & vide cui peccasti, & quam ob causam peccasti: quid repudias, & quid amplexus es: quid per-didisti, & quid lucratus es: & erubescit dum tempus est, ne in diuino iudicio aeternaliter confundaris.

QUINTA CONSIDERATIO, DE ODO, quo Deum peccatum prosequitur.

CAPUT VII.

I

Vubit etiam ad consequendum sanctissimum hunc dolorem, & peccati odium, summa cum intentione intueri magnitudinem odii, quo Deus peccatum prosequitur: quod adeo magnum est, ut nullus id humanus capiat intellectus. Certissimum enim est, quod si quis omnes creatos intellectus in unum conflaret, & ex omnibus linguis unam fabricaret? nec intellectus ille comprehendere, ne lingua ista posset odij istius magnitudinem explicare. Ratio in promptu est: quanto enim qui melior est, tanto magis bonitatem diligit, oditque malum. Cum itaque Deus bonus sit, nec tantum bonus, sed infinitè bonus, sequitur quod infinito amore bonitatè diligit, odioque infinito malitiam prosequatur: quare & bonitatè aeterna gloria remunerat, malitiam vero suppliciis aeternis, aeternorumque bonorum priuatione castigat. Iuxta illud Euangelij: *Ibunt hi in supplicium aeternam, iusti autem in uitam aeternam.* Matth. 25.44 Et præterea certum est, Deum peccatum detestari quantopere detestandum est, hoc est, secundum malitiam & deformitatem, quæ in eo est: & quia hæc malitia est infinita, quia Deo, cuius maiestas infinita est, opponitur; inde sequitur, odium, quo Deus affectus est in peccatum, esse quoque infinitum.

Ad intelligendam autem magnitudinem huius odij, utilissimum erit diligenter animaduertere quoniam horrendorum suppliciorum exempla, quibus

B. Effrem.

Climacus
gradus.

bus Deus in hoc mundo peccatum puniuit: ex operibus enim cor cognoscitur; sic & ex magnitudine poena diuinæ aliquo modo cognoscemus magnitudinem odij, quo Deus peccatum detestatur. Dic mihi quæsio, quale fuit supplicium pulcherrimi illius Angelij; & sociorum eius, de quo ait Elaias: *Quomodo cecidisti de calo Lucifer, qui manu orebaris?* &c. Ob vnum namque peccatum ex nobilissima creatura factus est omnium, quæ in inferno sunt, teterimus; & qui antea erat Deo amicissimus, factus est illi inimicissimus. Quæ poena fuit illa Protoplatti cum omnibus sua prosteritate? & illa mundi vniuersi diluvio submersi? quæ ciuitatum istarum quinque igne cælius demissi exustarum? quæ illius Heli ob solam in castigandis filiis negligentiam? Satulis quoque propter inobedientiam? Davidis propter adulterium? Nabuchodonozoris ob superbiam? Anania & Saphiræ propter avaritiam? Denique satis est illa poena inferni, quæ in aeternum durabit, & propria est peccantium? Sed omissis istis omnibus; quæ & quanta fuit illa, quam Pater vngeneri Filij sui humeris propter peccata mundi imposuit? Hæc vna maiori digna est admiratione, quæ omnes prædictæ in vnum congerent, propter infinitam dignitatem personæ, quæ illam sufficiunt. Horum omnium suppliciorum singula (si diligenter discutantur) plurimum lucis adferent, ut intelligat quis admirabilem diuinæ iustitiae rigorem, & summum odium, quo peccatum prosequitur: quæ consideratione cor nostrum timore Dei, dolore quoque & peccati detestatione configetur. Etenim tanto horrore atque odio peccatum est dignum, quanto cum Deus ipse illud execratur. Sed cum neque tu, neque aliis quispiam tam perfecte queat illud odisse, saltem detestare quantum potes, & semper Detum precare, ut odium hoc in te augeat: in eo enim magna pars poenitentia, iustitiaque Christianæ consitit.

SEXTA CONSIDERATIO, DE
morte, & qua post illam sequuntur.

CAP V T VIII.

Similiter & memoria poenarum infernalium, quæ tam horribiles sunt, & iudicij vniuersalium, quod valde rigidum erit, & præcipue mortis nostra, quæ omnibus horis nobis imminet, merito nos ad dolorem & timorem peccatorum nostrorum mouere deberent: cum singula horum per se tanta mala minentur peccatoribus, quæ ed viciniora sunt, quo minus vita nobis superest. Cum enim homo ad hunc terminum venerit, (cogitare autem vnuquisque debet, cum in foribus esse) quid faciet? quid dicet? quid sentiet? Tunc quisque reproborum dicere poterit: O anima mea, ecce venit finis tuæ superbiae, tua vanitatis, tua stultitiae, & tuarum voluntatum, quas amplius amasti, quam Deum ipsum, & quibus morem potius quam illi gessisti, cum propter illas toties Deum offendes. Vbi es nunc vanitas & superbia mea? quæ vos nunc subduxisti deliciae atque voluptates meæ? quid mihi deditis? quod premium, quam mercedem mihi retribuistis protot angorum obsequio, quibus vos colui, vobis inservi? celeste regnum vobis committant, propter vos cælum amisi, & infernum recepi; infinita bona perdidisti, & perpetuam Dæmonum societatem expæcto, quidigitur est, quod in solitum tantorum malorum mihi reliquisti? Hæc si sic se habeant, si omnes istæ spinae & remorsus conscientia cor tuum illo tempore laciniantur sint, (& sine fructu fortassis) quātò satius erit nunc cum magna tua vtilitate aliquid pati, dolere, & compungi? Intraigitur hunc tecum in iudicium, ut in hora illa coram Deo iudicatus compareas.

Granat. Opus. spiritual.

Non abs re erit hoc loco recensere, quæ Seraphim. Firmans hac de materia scribit. Meditatio, inquit, mortis utilissima est, cum quod omne abripi inordinatum sensus affectum; tum etiam quod est facilior, quando & oculis cerni possit, & manibus palpari; quin dicere possumus nos semper in nobis metu mortem circumferre, nunquamque non mori, cum corpus habeamus corruptioni obnoxium, quodque nunquam non mutatur, & nunquam in eodem statu permanet: insta fluminis; cuius eadem non potes partem ostendere, quoniam dum offendis iam non est eadem. Sunt qui mortis fugiant memoriam, ne fiant tristes: hoc verò cum sit giant, nunquam non amplius contristantur. Quibus optimè fuerit consultum, ut vel amplectenterentur: quoniam quod magis frequentatur, eò maiorem inducit fiduciam, temperatque & propellit timorem ac tristitiam. Hoc autem est rationi consentaneum, quandoquidem vitiosas refranant affectiones, sensumque mortificat, ne rationi rebellent. Vnde desiderium proficiunt alterius vita, quod virtuosis anima se preparat operibus, sicutque suatem inducit Dei guttum.

Hinc credo Paulum ampliori mortis desiderio caput, quæ alij vita: proficisciaturque Agatha ad martyrum, tanquam ad pulas inuitata, glorianter & latissime. Porro si huiuscmodi initio dura & horribilis est recordatio, non ideo est fugienda. Ita enim si faceret aiarus, nunquam pecunias compararet. Mors quid videatur initio difficilior, eò maiorem asserit demum iucunditatem, frigidiq; indies futuor. Si quis deliberat vellet non mori, omnino à Christo abesse. Ea enim non esset prædictus charitate, quæ intusibilia frui desiderat futura vita bona. Careret & spe, quæ ad futura extenditur. Vacuus esset & fidei, quoniam si alterius crederet vita bona, non vellet hic semper morari. Vnde corum est vox huiuscmodi: Quid teneam in præsenti noui: futura non sum expertus. Certæ igitur in statu agunt damnationis.

Multa possunt circa mortem considerari, quæ interim meditanti occurunt: tamen volens quædam colligere, aio: Si vitam vis mutare, persuades tibi quantum potes, manu cùm surgis è strato nouissimam esse illam tibi diem: ita que domini tuæ intra te ipsum dispone, ac si vere esset nouissima. Neque vero hæc erit deceptio, quin imo alias si credideris, falli quidem poteris. Si enim potest indies te mors aggredi, tuum est, ut & illam indies præstolere. Ego vero tibi affirmo, nō illum poteris non negligenter diem transfigere, nisi adhuc in mentem ut inleucas, illum tibi esse extreum.

Recogita itaque mortis tempus, quod cum sit incertum, nunquam non debes expectare: ut dictum est. Causam recogita, quæ sexcentis potest esse ex locis, intus ac extra: ita ut nulla non possis in te expressè illam contueri. Recogita modum: quæ in re profuerit admodum, adesse cuiquam morienti, extremosque illos contemplari casus: vbi laßsum corpus iacet derelictum; languida, vice marmoris gravia, vix mouentur membra; supremæ exudant partes, extremæ frigescunt; vividum immutat facies colorē in pallorem; caua stillant lumina, spumatos, crassosq; lingua, anhelat guttur, anhelum quassatur pectus, lieve sunt labra, nigrisunt dentes. Breuiter, resolutum corpus vniuersum, amarissimo cum spirio, ab anima derelictum, ex homine fit vilissimum cadaver.

Iam copiosa tibi aderit materies, ut hoc tibi si accommodes spectaculum; comminiscens, de salute tua desperasse Medicos, circunscidetque lecto & affines & amicos: quorum è præsenti magis torquebore. O quæ erit illa discessio amara. Iam solari

Quæ in morte cogitanda;

te non poterunt opes, sed pœnam augebunt: honores nil proderunt, sed ita inuitus eos derelinques, quemadmodum illis inmodice afficiebaris: præteritis è delectationibus nihil aliud quam oblatram referes conscientiam.

Iam vero quid hæc ages? qui habebit se auiam tua? egredi è corpore erit intolerabile, manere impossibile, procrastinare nonabitur, recurrere non poterit ad præltina senatum oblectamenta, iam insensum: sibi vero ipsi redditia, propriam horre fecerat prætimore deformitatem: seque ipsam, si fieri posset, vellit effugere: horrendis se circunseptam videbit monstros, suis nempe peccatis, quos nunquam non patietur persequentes: momentum videt fuisse præteritum, sine fine futurum, Tum vero cum Propheta dicere poteris: Circunde derunt me dolores mortis, & pericula inferni inueniunt me.

Psal. 17, 4.

Fructus memoriae mortis.

Ecccl. 1, 16.

Ita mortem recognitando, multos consequeris fructus: Primum Detum timere cogeris, quod initium est sapientia: dehinc & sedulo ages, ne te adoratur incautum: propriam etiam agnoscere te faciet misericordia, cuius in agnitione vti extinguitur superbia, ita & humilitas fundatur, omnis custos virtutis: facile & à te abscedet inordinatum rerum terrenarum affectus, mortis enim recordatione cognoscis nihil tuum esse, quod recum non possis atferre. Summa, hoc prosequendo exercitium, timor in amore convertitur; mortis que adeo tibi non videbitur expœna & priuatione vita corporalis horribilis, quantum alia ex parte frugifera, & delectabilis, quod tantis finem imponat miserijs, perennijs det initium vita: neque vero poteris contristari, cum compertum habeas, deficiente corpore in sepulchro, beari animam in celo, vita cum spe vitam resurgendi ad immortalem.

SEPTIMA CONSIDERATIO, DE
extremo iudicio.

CAPUT IX.

CVm animus nostrer in rei occursum horribilis totus in seipsum colligatur, omnemque integrum aliam abiciat cogitationem; Ideo longe utilissimum fuerit exercitium, præsertim conuersionis initio, huiuscmodi in argumentis exerceri, hac enim ratione mens vaga, tum ex timore, tum ex stupore distractioinem vitat, internaque stabilitur.

Si mors, ut diximus, retractata, vim habet varias vniuersi cogitationes, multò magis quod mortem consequitur, extrellum nempe iudicium, & perora Tartarea. Quæ si saepe recognitabis fieri tibi quid sit sapiens: Memorare nouissimam, & in eternum non peccabis. Non abs redicebat Hieronymus: Si comedo, vel bibo, vel quid aliud ago, semper mihi videatur auribus meis insonare vox illa terribilis: Surgite mortui, venite ad iudicium. Quod quam futurum sit horribile, non est quod verbis tentemus aperire, quicquid enim est teribile, illius comparatione nihil est. Multa Deus ostendit in terris iudicia, ut sicut vniuersi submersio per aquas diluvij, Sodom mortis incensio per ignem, & Egypti plaga multiplex, terræ hiatus in deserto; quæ omnia simul composita, eius comparatione quod in nouissimo die præstolamur, habent se ut umbra ad veritatem.

Ecccl. 7, 41.

Gen. 7.
Gen. 19.
Exod. 8, 9, 10

Si per hanc vis considerationem tibi reddi ipsi: concipe primum, quam fieri potest, iudicantis Christi conditionem: cuius non aliud præ se ferat asperitus, quam vindictam, ut in priore eius aduentu aliud non præ se tulit, quam mansuetudinem. A quo, quippe sapientissimo, non dabitur appellatio: cumque sit potentissimus, cuius non poterit: cumque sit Deus scientiarum, delitescere minima fas erit, vel causari: cumque infinitè odiat peccatum, vel minu-

ma non manebit culpa indiscussa. Tunc tibi detor erit reddenda ratio causis, ut vel vnaquæque sufficeret te perturbare. Iam quis tot poterit facere satis, quæ exigitur, rationibus? quæ tempus insumpsisti? quæ corpus gubernasti? quæ moderatus sensu omnes? quæ cor custodisti? quæ diuinis respondisti inspiratioibus? quæ tot gratius exitisti beneficijs? Quæ sanè in accusatione tot erunt testes, quod creaturæ: quæ tunc ita omnes conturbabuntur, ut si fieri posset, vel imortales præ timore morerentur.

Magnus erit tremor ardente confidere mundum, treuentia adfici, tremorem terram, conturbari elementa, Solē obscurari, & Lunam, & stellas, mori videntem omnem creaturam, sepulchra aperi, audire tubam in extrema canentem, parari thorum, contremiscere populos, aperiri conscientias, horrendos videare cacaemonas, succensamque inferni fornacem. Sed præ omnibus erit importabile, signum in aere confidere Crucis, cum vniuersis passionis insignijs, atque ludicrum tantam inimicis suis improperantem tu, gædam: quibus longè minus esse intolerabilis gehenna, quam audire, ab ipso se perpetuo anathemate feriri, atque maledici.

OCTAVA CONSIDERATIO, QVÆ
est diuinorum beneficiorum.

CAPUT X.

Preter hæc omnia, mirum in modum augeretur iste dolor & horror consideratione multitudinis diuinorum beneficiorum: quo enim diligenter & profundius considerabis, quam bonus sit Dominus erga te, eò magis confundenter, animaduertens, quam tu sis peruersus in illum. Hac via Prophetae plerunque solent populum Dei ad dolorem peccatorum inducere; & hinc Nathan exaggerauit peccatum Dauidis, cum antequam illum ob adulterium, in quod ceciderat, reprehenderet, gratias propositus, & beneficia quæ à Deo receperat.

Ad eundem modum & tu in memoriam reuocare poteris multitudinem diuinorum beneficiorum, specialiter verò creationis, conseruationis, redemptionis, baptismi, vocationis, & diuinarum inspirationum; præservationis quoque à malo, & alia beneficia plurima, quibus te Dominus affect: si namque compitum tuum bene intitutes, inuenies quot creaturæ sunt in celo, & in terra, tot esse illius beneficia; & quot membra & sensus in corpore tuo, tot esse illius beneficia; & quot motus in vita tua, tot esse illius beneficia; denique panis quem manducas, terra quam pedibus calcas, Sol qui te calefacit, cælum quod te illuminat, cum omnibus alijs rebus, illius sunt beneficia, & vt vno verbo dicam, omnia bona & mala, quæ in mundo sunt, illius sunt beneficia: omnia enim bona hec creata sunt in vsum tuū, & ab omnibus malis illis te liberauit, aut saltem à pluribus: certum enim est, non esse malum in mundo, quod vnu homo patitur, quod non etiam alijs pati posset.

Age igitur, quam ob causam magis dolendum est, quam quod tanto tempore vixisti in tam magna obliuione, & neglectu talis Domini, in cuius brachij portabaris: cuius vberibus nutritabar: cuius spiritu viuebas: cuius Sol te calefaciebat: cuius prouidentia te conseruabat: in quo denique eras, vitiebas, & mouabar: Quæ maior malignitas, quam fine intermissione illum offendere, qui sine intermissione tibi beneficiebat: & tot mala retribuere huic, qui te tot bonis cumulabat? Sed & qua malitia potest inueniri maior, quam irritare & offendere Dominum illum, qui pro te vias tam laboriosas ambulauit: qui toties ieiunauit: tot molestias, iurias, opprobria, infamias, tot & tantos dolores pro-

a Regia.

pro te sustinuit? tot lachrymas fudit? tot orationes
pro te Patri obtulit? Ipse enim est, qui hæc omnia
pro peccatis nostris passus est; tum ut satisfacere
pro illis, tum etiam, ut hoc modo significaret, quan-
to Deus odio peccatum prosequatur, cum tanta fe-
cerit, ut illud destrueret. Vide igitur quam iustè sub-
sunt causa, ut in lachrymas resolvaris; dum vides
quoties percussisti, flagellasti, & criticifixisti talem
Dominum, qui hæc omnia pro te sustinuit.

Cum igitur homo ab una parte consideraverit ad-
mirandam hanc pietatem, & liberalitatem Domini
erga se; ab altera vero parte magnam suam ingratia-
tudinem, & immorigerum suum in Deum animum;
conuertat se ad illum corde contrito, & humilia-
to, dicatque sequentes Orationes.

ORATIO AD EXCITANDAM IN
anima compunctionem & dolorem peccatorum.

CAPUT XI.

O Vnigenite fili Dei, magna & ineffabilia sunt
Domine mi, tua beneficia, quæ à te percepisti;
tu me de puluere & limo terra assumplisti, &
animam meam de nihilo ad imaginem & similitu-
dinem tuam creasti, gloriæque tuae capacem fecisti.
Tu mihi intellectum, memoriam, voluntatem, li-
berum arbitrium, cum omnibus membris ac sensi-
bus dediti, ut cum ijs te & cognoscere & amare.
Tume custodisti in angustiis vteri matris meæ, ne
in illis sine Baptismo profocarer. Tu me post tot
peccata, vsque in præsente diem patienter susti-
nuisti: cum interim multi alii sunt, qui minis pecca-
verunt, quæ ego, & tamen quia illos hucusque ex-
peccare noluisti, nunc forsitan in Inferno torquétur.
Et super hæc omnia placuit tibi incarnari, & inter
homines pro me conuersari, pro me affligi & tribu-
lari, sudore sanguineo perfundi, capi, ligari, palmis
credi, conspici, illudi, blasphemari, candida & pur-
purea vele ut morio velliri: pro me voluisti flagel-
lis lacerari, spinis coronari, arundine percuti, oculis
velari, ad mortem damnari, & ad locum supplicij
duci, habens in humeris crucem, cui duris clavis af-
fixus es, interque latrones duos suspensus, & pro ma-
lefactore iudicatus, felle & aceto potatus, denique
morte crudelissima extinxetus es. Hoc modo, Do-
mine, cum tantis laboribus & doloribus me rede-
misti, & tamen ego viliissimus & peruersissimus pec-
cator, tot beneficijs ingratius, toties nunc denuo te
percussi, & peccatis meis in crucem egi: quare di-
gnus sum, ut omnes creaturae insurgant in me, &
vindictam sumant de tuis iniuriis.

Quid præterea dicam de abuso tuorum Sacramen-
torum, & medicamentorum, quæ mihi preioso
tuo sanguine, & instituti, & comparasti? Tu me in
sancto Baptismate abluiti, & pro tuo suscepisti: ibi
in filium adoptium sum receptus, & quasi templu-
tum consecratus, ibi tanquam Sacerdos, Rex, &
athleta, cui cum inimico luctandum esset, inunctus; ibi animam meam tibi desponsasti, & contulisti mihi omnem nobilitatem, quæ ad hanc dignitatem re-
quirebatur. Sed quomodo his omnibus beneficijs
& ornamentis à te acceptis vñs sum? Quas cogita-
tiones habui de ipsis diutius cōseruandis? Tu me sus-
cepisti pro tuo filio, & ego factus sum seruus pec-
cati: tu me in templum tuum sanctificasti, & ego
me feci habitationem Dæmonum: tu me armasti ut
generosum militem, & ego defeci, & ad inimicos
tuos transfugi: tu me Regem fecisti, & ego in regno,
quod mihi dedisti, superbiui: sponsasti animam meam
tibi in perpetua charitate, & ego magis amavi vani-
tatem, quæ veritatem; plus creaturas, quæ Crea-
torem. Aequum sanè esset, ô Domine, ut flere, plan-
gere, & lamentari incepisssem, cū hæc omnia comis-
sionis.

Granat. Opuscula spiritualia.

Hoc illud est quod tanto tempore à me expecta-
sti, quanto mihi vitam dedisti: toties enim me vo-
casti, & tamdiu me sustinuisti; percussisti me, & ite-
rum mihi blanditus es; omnes vias modosque ten-
tasti, ut me ad te retraheres. Me expectasti, & ego
tua patientia sum abusus; me vocalisti, & ego ad tuas
voces obsurdui: tu mihi dedisti tempus penitentia, &
ego illud in mea superbia consumpsi: tu percussi-
sti me, & ego non sensi; tu affixisti me, & ego nolui
suscipere correctionem: tu sudasti & laborasti, ut me
mundares, & ego lotus non sum: tu igne me proba-
sti, & rubigo vitorum meorum non est extersa: fla-
gellis tuis, & tuis blanditijs induratus sum, ingratia-
his, rebellis isticus.

Nihilominus, Domine, cū tot & tanta pro me
passus sis, præcepisti mihi ne desperarem, nec tibi
diffiderem: Conuerto igitur me totum ad tuam mi-
sericordiam, & supplico tibi, da mihi gratiam, ut
possim meipsum emendare: quod sic in posterum ti-
bi placeam, tibi quæ seruam, ne vñquam me rursum
à te separem: sed tibi semper adhæream, per omnia
secula seculorum. Amen.

ALIA ORATIO AD IMPETRAN-
dam peccatorum remissionem.

CAPUT XII.

O Supreme Factor omnium rerum creatarum,
cū mecum cogito, quæm gratiæ infinita
tuam. Maiestatem meis peccatis offendit, hor-
reo, & insaniam meam detestor; considerans quæm
benignum, & venerabilem patrem reliqui; execror
ingratitudinem meam, cū video de quæm nobili
libertate in seruitudinem tam miseram prolapsus sum;
maledico inconstantiam meæ, & nescio quid mihi
ante oculos statuam, nisi iudicium & infernum: iu-
stitia enim tua, quæm fugere non possum, terret mea
conscientiam. E contrario, cū intueor immensa-
tam tuam misericordiam, quæ, secundum Prophe-
tæ rui testimonium, superat omnia opera tua; mox
aura iucundissima spei me refocillat, animamque
meam nimis debilem corroborat: quemadmodum
enim antea desperabam, sic inuenio hic remissionē
peccatorum ab illo, qui in Prophetarum suorum
scriptis toties invitauit peccatores ad penitentiam,
dicens: Nolo mortem peccatoris, sed magis vñ conuer-
tatur, & vivat. Sed & Filius tuus vñgenitus mul-
tis similitudinibus ostendit, quæm patatus es ad i-
gnoscendum his, qui penitentiam agunt. Illud si-
gnificauit per deiñarium amissum, & repertum; per
ouem perditam, & in humeris pauperis ad ouile re-
latam: potissimum autem per filium prodigum,
cuius imaginem in me agnosco: ego enim ille sum,
qui verè Patrem meum amantisimūm deserui, o-
mnem substantiam meam dissipavi; qui obediens
appetitibus carnis meæ, mandatorum tuorum obe-
dientiam fugi, & in turpisimam peccati captiuita-
tem cecidi: nunc in extrema necessitate conflitus,
ex qua quis me eruerit planè ignoro, nisi si quem de-
serui.

Recipe igitur, Domine, pér tuam misericordiam
me humilem seruum tuum, à te remissionem sup-
pliciter petentem: postquam in hanc usque horam
me tam benigniter expectasti, non sum dignus quæ
oculos meos in cælum tollam, vel te patrem meum
appellem: tamen quia verè pater meus es, dignare
me paternis oculis intheri, solus enim aspectus tuus
mortuos vivificat, & omnes errantes ad sese retrahit:
hanc enim qualemunque penitentiam, quæm
nunc habeo, habere non potuisse, nisi tu me re-
spexisses. Quia fido vagans à te aberraueram, de calo
tuo altissimo eminus me respexisti, oculosque mihi
aperiisti, ut memet ipse intuerer, conscientiam mea
seruata-

scrutarer, & me tantis malis exundantem conspicerem. Veni ergo Domine ad recipiendum me, da mihi cognitionem & memoriam innocentiae perdita. Non peto amplexus tuos, non tuos, non oscula tua; non oro ut des splendida illam vestem, qua indui soleo; non antiqua mea dignitatis annulum: non precor ut me recipias in statum & dignitatem tuorum filiorum; sed gratulabor mihi, si me inter mercenarios domus tua, stigmate tuo notatos & vinculis tuis ligatos numeraveris, ne vnguam in posteru te fugiam. Non erit mihi molestum, etiam si in hac vita vnu sim ex contemptissimis domus tua famulis, saltem ne me in perpetuum a te separe.

Exaudi me itaque, pie Pater, & da mihi gratiam vnguenti Filii tui, & mortis illius merita mihi communica. Da mihi Spiritum tuum, ut purificet cor meum; & corroboret illud in gratia tua; ne denudo per ignorantiam meam revertatur ad illud exilium, vnde tua mea gratia reuocauit. Qui vivis & regnas per omnia seculorum. Amen.

ALIA ORATIO PRO REMIS.
sione peccatorum.

CAPUT XIII.

Hac oratio, Christiane Lettor, per aliquot dies continuo recitari debet cum omni attentione & devotione, ab his, qui anhelant ad veram contritionem, & peccatorum remissionem: in ea namque videbit, quam insit nominibus Deo est obligatus, & quam serio patinere debet, qui talem Dominum offendit.

Hier. 9.

Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut defleam noctes, atque dies peccata mea, meaque ingratitudinem in Deum Creatorem meum? Multa inueniuntur, omnipotens Domine mihi, quae compungunt animos hominum eosque ad cognitionem suorum peccatorum adducunt: sed nihil tam efficax est, quam consideratio magnitudinis tuae bonitatis, & multitudinis tuorum beneficiorum, etiam erga ipsos peccatores. Ut igitur anima mea miserrima vel sic confundatur & erubescat, incipiam, Domine, bonorum tuorum, meorum vero malorum nonnulla commemorare, ut vel hinc manifestius conspicatur, quis tu sis & quis ego; qualis tu erga me fuisti, & qualis ego in te.

Fuit aliquando, mihi Domine, quando non eram; & tu mihi esse dedisti, & me ex limo terra assumisti, creans me ad imaginem & similitudinem tuam: deinde ab utero matris meae tu factus es Deus natus, a primo namque momento, quo esse coepi, usque in praesentem diem, tu es Pater meus, tu Redemptor, tu defensor, & omne bonum meum. Tu creasti corpus meum cum omnibus membris & sensibus meis; tu creasti animam meam cum omnibus suis potentias, & usque huc vitam meam tu prouidentia beneficis conferalisti.

Omnia haec (licet per se magna sunt, imo penè omnia) exigua tamen sunt pro tua magnitudine. Ceterum quia gratis hac habebas, nullo magno empta pretio, aliud mihi dare voluisti, quod constat tibi pretio maximo, ut magis me tibi obligares. Descendisti de caelo in terram, ut inuenires me, quarens me in omnibus vijs, in quibus me amiseram. Humanitate tua naturam meam nobilitasti; tua captiuitate à vinculis meis me liberasti, à potentia Demoni me vindicasti, tradens te in manus peccatorum; & peccatum meum destruxisti, formam peccatoris assumens: Voluisti me tibi obstringere tanta gratia, alicere hoc beneficio, sponsum meam corroborare tantis meritis, & detestationem peccati in me generare,

ostendens mihi, quanta fecisti, quanta tulisti, ut regnum peccati euerteres. Viuas prunas mortuis carbonibus cordis mei super imposuisti, ut tanta multitudine beneficiorum, quae in hoc uno continentur, obrutus, eum amarem, quia tanta pro me fecit, & tantum mihi amorem exhibuit.

Ecce, Domine, redemisti me: sed illud quid mihi prodesset, nisi baptizatus fuisssem? In tanta infidelium multitudine, qui per totum orbem diffusi sunt, voluisti me esse in numero fidelium, & eorum, quibus tam felix sors obtigit, ut sint nimurum tui filii, aqua sancti Baptismatis regenerati. Illic protu assumptus sum, & illic admirabilis ille contractus celebratus, seu fœdus initium est, ut tu meus es tu, & ego tuus filius, & sic quasi inter nos contedemus, tu, ut patris officio erga me fungeres, & ego, ut seruus tui, tibi præstare. Quid dicam de alijs Sacramentis, quae in remediu meorum malorum instituisti, faciens medicamentum plagiis meis ex sanguine tuo?

Cum omnibus his subfidijs & auxilijs tanta fuit mea malitia, quod illam primam meam gratiam innocentiae amisi; & tua vicissim tanta fuit misericordia, quod usque huc patienter me sustinuisti. O spes mea, & remedium meum, quomodo potero sine lachrymis meminisse, quoties potuisti me occidere, & nihil mihi mali accidit? Quot animarum millia forte nunc ardent in inferno, quae minus peccarunt, quam ego peccavi, & non ardeo? Quid factum esset de me, si quo tempore illos abstulisti, eniā me abstulisses? quam usque huc mihi præparatus iudicium, si iustitia me tot delictis gravatum deprehendisset? Quis tunc, ô Domine, ligavit manus tuas iustitiae? quis, cum ego dormiebam, pro me deprecatus es? quis continuit flagellum indignationis tuae, quando ego illam meis peccatis provocabam? quid tibi placuit in me, cur mitius mecum ageres, quam cum illis, qui in medijs periculis, atque adeo in feroce iumentutis, è medio sublati sunt? Peccata mea clamabant contra me, & tu obturabas aurem tuam ne audires: malitia mea contra te crescebat quotidie, & tua vicissim quotidie erga me crescebat misericordia: ego peccabam, tu me expectabas; ego fugiebam, tu me insequebaris; ego defatigabar te offendendo, tu defatigabar me expectando; non aliter, atque si peccata mea fuissent beneficia, non offendax; sic & in medio peccatorum multas à te bonas inspirations, multasque pias reprehensiones accipiebam, quae reprehendebant, arguebantque vitæ meæ dissolutionem. Quoties me vocasti, & invitasti me iustitiae, dicens: Tu fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, & ego recipiam te. Hier. 3.1. Quoties me hac & simili voce amoris vocasti, quoties etiam me timore & ministrasti, reducens mihi ad memoriam periculum mortis, & rigorem diuinæ iustitiae? Quot concionatorum & confessariorum genera instituisti, ut suis verbis & consilis me excitare, & adiuuare? Quoties me non verbis subsecutus es, invitans me suis beneficijs, & castigans me suis flagellis, intercludens mihi vias omnes venatorum more, ne quæ fugere, aut me à te possem subducere?

Quid igitur nunc retribuam tibi, Domine, pro omnibus his, quæ retribuisti mihi? Quia me creasti; debo tibi omne quod sum; fecisti enim omnia; quia me conseruasti, debo tibi omne quod sum, & viuo; omnia enim conservas: & quia mihi temetipsum dedisti in præmium, quid reddam tibi? Si omnium Angelorum vita & hominum essent meæ, & tibi omnes in sacrificium offerrem, quid esset hæc oblatio, si vni sanguinis, quem pro me esfudiasti, guttula compararet?

Quis

Quis igitur dabit lachrymas oculis meis, ut plangam ingratitudinem meam, iniquamq; meam pro toti beneficis tuis retributionem? Da mihi ergo Domine, auxiliū, da mihi gratiā, ut debito modo meas in te queam iniquitates confiteri. Ego sum infelix ille, ego (licet talem menos geram) sum creatura tua, ad tuam imaginem & similitudinem facta: agnosce hanc figuram, tua enim est: aufer id quod ego feci, & inuenies id quod tu pia manu tua fecisti. Ego vires omnes meas iurendi, ut tibi iniuriam facere, & te offendere ipsiis operib. manuum tuarum. Pedes mei velocios fuerunt ad malum: manus meae fuerunt ad avaritiam extensem: oculi mei dissoluti ad omnē vanitatem: & aures meae semper nugis & mendacijs patuerunt. Nobilissimā illam partem animae meae, quae oculos habebat ad contemplandum te, a pulchritudine tua auerti, & ad flores miserabilis huius vitæ cōnverti: quae nō est atq; dies meditari debebat tua mādata, iam noctes atq; dies meditata est, quib. modis illa transgredetur. Depravato sic intellectu, quid faceret voluntas? Tu, Deus meus illam dituitis cælestibus iniucueras, at illa terrā cælo commutauit, expandens brachia, quæ tibi erant consecrata, creaturarum amori. Hoc est, Domine, præmium, hic ille fructus, quæ sensus, quos tu creasti, produxerunt. Ah quid potero miser respondere, si mecum in iudicium intraueris, & dixeris mihi: *Ego plantavi te vineam electam, omne semen verum: quomodo ego conuersa es mihi in prauum vinea aliena?*

Hec. 2, 21.

Quod si ad primam interrogationem hanc respondere non potero, quomodo ad secundam, de beneficio conseruationis, respondebo? tu, Domine mihi, tua prouidentia conseruasti hunc, qui nihil aliud meditabatur, quam quomodo mandata tua transgredetur, quomodo seruos tuos persequerentur, quomodo Ecclesiam tuam offendere, & quomodo regnum peccati contra te muniret. Moquebas linguā, quæ te blasphemabat: regebas membra, quæ offendebant: & dabas manducare ei, qui seruis tuis infidiabatur: adeò ut non tantum ingratius fuerim tuis beneficijs, sed etiam ipsa beneficia in arma, quibus te oppugnauit, conuerterim. Omnes creaturas in vsum meum condideras, ut illo beneficio illecectus, amarem te: & ego illas adulterati, cum torties te per illas offendiderim. Malum donum, quām donantem, & vnde sumenda erat occasio tua pulchritudinis cognoscendæ, inde excacatus sum, & non leuatus oculos meos, ut viderem quanto pulchrior esset Cætor ipse creatura. Omnia dedisti mihi, ut me tibi redderem: & omnia mihi seruerunt: sed ego numquam tibi aut gloriam, aut tributum debitum reddidi. Illa semper ad meum obsequium parata fuerunt, (id enim illis præcepisti) at ego semper in hoc fui, ut te offendere, & ad hoc omnibus rebus abusus fui: tu dedisti mihi sanitatem, & Diabolus fructus illius collegit: tu dedisti mihi fortitudinem, & ego illam in inimicii tui obsequio impendi. Quid dicam? quare tot genera calamitatum & miseriariæ, quas paſſim in alijs hominibus vidi, non sufficerem mihi, ut vel ex ijs cognoscerem: omnia mala aliorum mea esse beneficia? ab omnibus enim illis liberasti me. An igitur licitum cuiquam sit probeneficio accepto ut ingratum se exhibeat? & quis ille qui non debet gratiarum actionem pro beneficio accepto? Si feritas Leonum & Serpentum beneficis leniatur, quare non erunt, o Domine, tua sufficiencia, ut doment & leniant me? ut vel aliquando possum dicere: *Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluiam temporaneam & serotinam in tempore suo plenitudinem annue messis, custodientem nobis.*

Iohann. 5, 24.

Sufficiebat verè mihi, Domine, ut cognoscerem

tuum esse; quod tanto tempore Esse meum sufficiuisti, etiam si aliam demonstrationem, vel aliud testimoniū tuae bonitatis non haberem. Quod si tam stricta futura sit ratio, quæ pro rebus ipsis, quæ magno tibi non constant, postulabitur, qualis erit illa, quam exiges pro his, quæ pretioso tuo sanguine tibi comparasti? quomodo consilia tua peruersti? quomodo violavi mysterium incarnationis tuae? tu factus es homo, ut me faceres Deum: & ego vilitatis meæ amator, me feci bestiam, & filium Diaboli: descendisti in terram, ut me adduceres in calum: & ego indignus tali vocatione, quasi qui non merebar, non cognoui illam, & sub cæno meæ vilitatis submersus remansi: tu me liberasti, & ego denuò vitem me in captiuitatem tradidi: tu me resuscitasti, & ego denuò mortem amplexus sum: tu me tecum corporateras, & ego me denuò cum Dæmonio coniunxi. Tot, & tanta beneficia non hoc apud me potuerunt, ut te agnoscere: nec tot amoris argumenta, ut te redamarem: nec tot merita, ut in te sperare: nec talis iustitia, quæ in tua passione refluisit, ut te timerem. Tute humiliasti vñque ad puluerem terræ: & ego effero me superbia: tu nudus pendes in cruce, & avaritiae meæ totus mundus non sufficit: ibi, qui Deus es, alapas in faciem dederunt: meam vestem si quis tangat, irascor, qui tantum vermis quidam sum vilissimus.

Quid dicam, Seruator mi? ecce quam magna est misericordia & charitas tua erga me: mori voluisti, ut mea peccata occideres, & ego confidens in eadem misericordia, bonitate, & amore, peccare in te non sum veritus? Hem quæ maior esse poterit blasphemia? Ego extua bonitate occasionem sumpli in mea malitia perseverandi: ex illo eodem medio, quo tu vñs es, ut peccatum occideres, ego occasionem captavi peccatum in me resuscitandi. Sic, sic, Domine, tua consilia peruersti, & inneni intentiones meæ malignitati ex tua misericordia. Quia tu eras tam bonus, ego arbitrabar mihi impunè licere, si malus essem: & quia mihi tot contuleras beneficia, existimati licere mihi totidem offensiones & iniurias tibi reddere: adeò ut medicamenta ipsa, quæ tu institueras contra peccatum, ego in occasione peccandi conuerterim: & gladium, quem mihi dedisti, ut me defendarem, & contra inimicos meos dimicarem, hunc in me cœserim, ut vitam mihi ipsi eriperem. Denique tu ut dominaturis viuis & mortuis, mori voluisti, ut (Apostolo teste) qui vivunt iam non vivant sibi, sed tibi, qui mori dignatus es pro illis: & ego ut filius Iezabel, sum pñ eandem mortem quasi medium quo me tuis bonis primarem, fugiens a tuo seruio, & faciens me mancipium tuorum inimicorum. Heu quid meretur, qui talia fecit? Si canes comedent carnes illius Iezabel pro peccato hoc, quomodo mea poterint integræ permanere, quidem omnino feci? Et si Apostolus adeò exaggerat cordis humani malitiam, eo quod ex ipsa lege sumpsit occasio- Rom. 9. nem violandi legem, quanto maior erit malitia, ex gratia si quis accipiat occasionem ipsam gratiam offendendi?

2. Cor. 5.

4. Reg. 9.

Esa. 42, 14.

O patientissime Domine, qui alapas pro peccatoribus sustinuisti: sed multò patientior qui ipsos suffers peccatores: cæterum durabit semper illa tua patientia? Memini quid dixisti per Prophetam Esaiam: *Tacui, semper filii patiens fui: sicut parturient loquar. Video quod terra qua non dat fructum, postquam pluiam accepit, quasi excommunicata manet, atque maledicta, & quod vinea, quæ licet bene culta sit, pro vñs tamen producit labrulas, iussu tuo destruata est, & data in direptionem. Igitur, o sacerdolum inutile & instruendum, ut quid non ti-*

mes vocem potenter illius agricola, seu vinitoris, qui auferit palmites non facientes fructum, & in ignem proicit? *Omnem palmitem in me non ferentem fructum,* ait ipse, toller et meus Pater meus, & in ignem mittet. Vbi habebat iudicium, qui tale iudicium non metuebat? quam surdus erat, qui tales voces non audiebat? quam profundum dormiebat, qui tali tonitru tantum min. non excitabatur? Oblectabat me habitatio hæc terrena, tam indigna anima mea, inter spinas ambulare iucundum erat mihi: ignis mearum passionum vrebatur me, concupiscentiarum mearum spinæ me pungebant: dilatationes cogitationum mearum me diuidebant: me conscientia mea vermis mordebat: & omnia hæc libertatem & solatium existimabam esse: tot, tantaq; mala pacem nominabam. O quam ignarus etiam & crudis in cognitione mei ipsius & quam durus atq; intractabilis in tuo cultu atque obsequio?

Quid faciam, mi Domine, quid faciam? Fateor me dignum non esse, qui veniam in conspectum tuum, nec merer, ut oculos tollam ad alpiciendum te. Quò autem ibo, & à facie tua quò fugiam? Nonne tu es Pater meus, & quidem Pater misericordiarum, quæ necterminus habent, nec mensuram? et si enim ego iamdudum filius esse desierim, tu tamē vsq; huc Pater esse non desinis: & licet ego multa fecerim digna cur me condemnes: tu tamen modum non amulisti, quo me salues. Quid igitur aliud faciam, nisi vt me ante pedes tuos prosternam & misericordiam petam? quem inuocabo? quis mihi succurret nisi tu? Nonne tu Creator meus, Plasmator meus, Gubernator meus, Redemptor meus, Liberator meus, Rex meus Pastor meus. Sacerdos meus, & meum Sacrificium? Quò igitur ibo, quò fugiam, nisi ad te? si tu me repellas, quis me suscipiet? si tu me reicias, ad quem configiam? Agnosc, Domine, errantem hanc ouiculam à te: ecce venio totus vulneratus, tu potes me sanare: totus caecus, tu me potes illuminare: totus mortuus, tu me potes suscitat: totus leporus, tu me potes mundare. *Afferges me Domine hyssopo & mundabor: lauabis me, & super niuem dealabor.*

Maior est misericordia tua, quam mea iniurias, maior tua clemensia, quam mea malitia: & tu potes plus remittere, quam ego peccare. Noli me igitur. Domine, noli me repellere: ne respicias multitudinem meorum peccatorum, sed multitudinem tuarum misericordiarum, tu qui viuis & regnas in secula seculorum. Amen.

DE MAGNIS FRVCTIBVS VERA CONTRITIONIS.

CAP V T. XIV.

HÆ sunt, Christiane Lector, orationes & considerations, ad hanc tam magnam Contritionis gratiam confequendam viles: in qua tractanda prolixior fui, è quod clavis sit & fundamentum omnium reliquarum Penitentia partium, omnisque boni nostri. Has igitur legat homo tempore debito, & conuenienti, summa cum animi attentio, & preparatione: idque in loco aliquo solitario: sive namque accidit, vt quemadmodum oraturus in initio devotionem non habet, quam tamen inter orandum inuenit: sic incipiens has orationes, aut considerationes legere sine contritione, in medio lectionis eam inueniat, totuque conteratur. Itaque sicut legitimus apud Lucam, Dominum, dum oraret, transfiguratum esse: sic in oratione magna nonnunquam sunt in anima mutationes, dum datur in fine orationis, quod in initio non habebatur. Ideo que dicitur, quod finis orationis melior est principio.

Cum igitur paenitens sine per hanc, sine per aliam

viam contritionem consequitur, eo ipso momento recipit gratiam Spiritus Sancti, immo & ipsum Spiritum, hospitem, nutrictum, & rectorem sua vitæ, vt quasi prudens & fidelis nauclerus penitentem fecurè, per procellos huius mundi pelagus, in optatum portum perducat. In eadem ipsa hora penitentis perfecte cum Christo vnitur, quasi membrum viuum cum suo capite: vt sic illi viuitus particeps fiat gratiarum eius influentia, meritorumque & laborum vita illius, mortisque sanctissimæ. Confessum quoque suscipitur & adoptatur in filium Dei, & heres regni illius nominatur: quinetiam vt filius trastatur, dum ipse Deus curam eius suscipit & prouidentiam, quam habere solet erga omnes, qui illius sunt, & quos ad hanc dignitatem extollit. Ibi recipit pius pater in domum suam filium prodigum, iubetque illum indui stola prima, hoc est, veste prioris gratia: eique dari annulum aranorum diuinæ sapientia, id est, nouam cognitionem rerum diuinorum, quæ occulte sunt, & ab oculis huius mundi abscondit.

In illa hora exultant coeli, & canunt Angeli, *ludantq; Deum in excelsis: & festos dies agunt in aula Gaudium in illa coelesti, ob conuersationem noui fratris: omnes cantores pani- callo ob pri- quoq; creaturæ, quæ ante contristabantur, propter tentem, offendam Creatoris, & creaturæ amissionem: tunc legitantur, & dulce cantant Alleluia, ob nouam illius reparationem. Inter omnes autem bonus ille Pastor, qui tot laboribus & molestijs perditam ouem suam quæstituit, & inuenit, illam in humeris suis ad ouile reportat, & conuocans amicos & vicinos suos, dicit: Congratulamini mihi, quæ inueni ouem meam, que ps. Lue. 15.6! rierat.*

Notandum hic est, quod maior est contritio & humiliatio penitentis, tanto maiorem esse dispositionem ad percipiendam sublimioram gratiam: sed & magnitudo contritionis indicium solet esse maioris misericordiae: in xedificiis enim, si fundamenta astantur profundi, cognoscimus ipsum xedificium fore excelsum, & maius: & arbor quæ radices suas mittere solet in terram profundi, ea quoque altius in coelum excrescere consuevit: sic & benignissimus Deus, quando præuehit hominem maiorem cum humilitate atque poenitentia vita anteacta, certum dat indicium, se quoque ad maiorem illum dispone. re gratiam. *Injustitia & iudicium preparatio sedis eius,* ait Propheta: ad iudicium pertinet examen causa, ad iustitiam executio sententia. Anima igitur, quæ utrumque facit, quæ intrat in iudicium cum semetipsa, & humiliatur agnoscit, quid commiserit, quod scilicet Creatorem propter creaturas contemptit, huic conformiter exequitur sententiam, hoc est, quemadmodum spreuit Deum, & eius honorem atque gloriam, quantum potuit, maculauit, sic nunc semetipam humiliat, abnegat, & vsque in terram abiicit: dolet quod inordinato amore se se in creaturis oblectauit: & pro hac oblectatione vicissim seipsum castigat, talis inquam anima preparatur, vt sit fedes Domini, & dominus diuinæ illius sapientia, quæ ad illam venire, & habitationem suam in illa vult facere.

Duos pedes, inquit D. Bernardus, habet Deus: *Duo pedes vnum timoris, alterum amoris: cumque in animam ingredi vult, timoris pedem solet præmittere, inde amoris subsequitur: & quod maior est timor, qui præcedit, tanto etiam maior est amor, qui sequitur. Dominus enim mortificat, & vivificat, dedit ad inferos, & reducit. Hæc enim communis est consuetudo Dei nostri, vt cum homo tam ingenti timore & dolore ob peccata sua concurrit, vt iam videatur in ipso inferno stare, subito Deus pro sua misericordia liberat eum, resuscitat eum, & tantas mitit illa*

*Sed in pro-
gressuatio-
ne datur de-
soror, que in
initio de erat
Luc. 9.*

illi consolations, quanti fuerunt dolores, quibus
antes affligebatur.

Cum itaque, mi frater, turbari te ista diffidentia
senseris, ne ob hoc desperes: sed memento quod tunc
tibi datur potio cataracta, seu purgatio, qua sumpta
fies sanior: quod lauris aqua fortis, ut fias nitidior, &
quod in fornacem mitteris, ut omnis rubigo vitio-
rum extergatur. Tunc inuocare debes Dominum cum
Propheta, & dicere. *Commouisti, Domine, terram, &*
conuicta feste am: sana contritiones eius, quia commota
est, & mox senties in te, quod idem Propheta dicit:

Psal. 59.4.

Psal. 75.9.

Esa. 4.4.

Reg. 19.

Terror legis
praecepit, &
fatuus Esaias
gily sequitur

Exod. 19.

Ador. 2.

Lia. 6.11.

Cant. 3.7.

Deus preue-
nit quoquam
benedictioni-
bus dulcedo-
re,

timore pœnitentia: postquam tamen eos confirmavit, & corroboravit, statim mittit in illos spiritum
incredibilis doloris: post quem sequitur gratia pacis
& consolationis, de qua iam diximus. Idipsum &
Dominus significat, ubi loquitur de anima vere pœ-
nitentis apud Oseam dicens: *Ecce ego laetabo eam, & Ose, 2.14.*
ducam eam in solitudinem: & loquar ad cor eius, & da
bi ei vallem Achor ad aperiendam spem: & canet ibi
inxtra dies iuuentutis sue. Primo inquit lac spiritualis
dulcedinis illi dabit: deinde vallem Achor, hoc est,
comotione, & amaritudine pœnitentie: & tandem post
vallem Achor, reddet illi cantica iuuentutis sue: quae
sunt gaudia & exultationes animæ, in se recipientis
pignus noui amoris, & gratia, quod Dominus dat tamen
*quam arham futuri matrimonij, & primitias sub-
lectetur gloria.*

Notandum hoc loco est, eundem hunc ordinem, ^{A minori} gratia ad maiorem non nisi muniter obseruare in convertendo peccatore, ferè obseruari quoq; in profectu vnius gratia ad alteram, quoties scilicet homo de una gratia minori, ad alteram maiorem ascendit. Cum enim Dominus noster animam aliquam ad altiora vult extollere, disponit illam prius per gemitus, desideria, timores, dolores, afflictiones spiritus, & labores corporis, ut det ei dona sua: volens ut semper hyems pluuijs & tempestatibus plena præcedat, antequam floridum & fructuosum ver donorum gratiarumq; suarum veniat: & quanto maiores futura sunt gratia, tanto maiores solent esse afflictiones & desideria, quae præcedunt illas. Nemo igitur desperet, neq; doloribus obruiatur, cum se in hoc statu deprehendit: sed potius gaudet, atq; hinc conjecturam, indiciumq; fumar mag-
norum gratiarum, quas Dominus mox illi dare de-
crevit.

SECUNDA PARS POENITENTIAE, QVÆ EST Confessio.

IX CONFESSIO SEPTEM SVNT obseruanda.

CAPVT I.

 VVM de prima parte pœnitentia, hoc est, de Contritione, abunde satis dictum sit: ex quum est, ut ad secundam perga-
mus, quæ est Confessio. Qui itaque de-
bito modo vult confiteri (quod paucis
sunt de Contritione, debet septe in alia circa Confes-
sionem obseruare, de quibus ordine dicemus.

Admonitio prima.

Primò requiritur certum temporis spatium, antequam pœnitens ad Confessionem veniat, ^{Examinanda} ^{ante Confes-}
vt in eo conscientiam suam examinet, & ad ^{ationem con-}
memoriam reuocet omnia peccata sua præterita, ^{scientia.}
maxime si multi dies intercesserint, ex quo ultimò confessus est: quæ in re, ut quidam Doctor monet, ea adhibenda est cura & sollicitudo, quæ quis *Scotus*,
veteretur in negotio gravi & maximis momenti: nam si verum fateri velimus, inter omnia negotia seria non est aliud gravius & maioris ponderis. Est autem
hæc diligenter tantopere necessaria, quod sine hac
Confessio inutilis atque nullius esset pretij: quem-
admodum & illa, in qua pœnitens sciens, & ex indu- ^{Confessio sine}
stria peccatum aliquod silentio tegeret, nec confi- ^{præmissa pre}
paratione est ^{paratione est} nulla.
teretur: idem enim est, (vt aiunt Doctores) pecca-
tum aliquod data opera reticere, & tam negligenter,
nullaque præmissa preparatione ad Confessionem
veni-

venire, ita ut fieri non possit, quin aliquid omittatur. Hac doctrina adeo necessaria est, ut in omnibus triujs debeat merito proclamari, & in plateis omnibus predicari, cum tam multi homines turpiter in ea hallucinentur, qui venientes ad templum, procedunt ad genua sacerdotis, sine villa prava preparatione, vel examine: quique prater sacrilegium, quod committunt, de novo confiteri obstringuntur, dum aliquid omiserint, aut data opera celauerint, ut paulo ante dictum est. In eo enim casu non recordari, aut alicuius non meminisse, non excusat, sed accusat: cum illud non ex defectu naturali, sed ex notabili negligentia ipsius personae oriatur. Ne itaque homo in illud incontuens incidat, debet (vti diximus) sepe preparare, atque conscientiam suam prius examinare. Modus autem & ordo examinis huius fieri potest secundum ordinem & numerum praceptorum Dei, & peccatorum mortaliuum, considerando quoties in singulis peccauerimus, cogitatione, locutione, opere: additis etiam suis circumstantiis, qua cum peccatis huiusmodi concurrunt, si quis fint, quae necessariò debent in Confessione exprimi: de quibus omnibus paulo post latius agemus.

Quomodo
coercita ex-
amineda.

Numerus
peccatorum
exprimendus.

Secundo admoneatur peccitens, ut veniens ad Confessionem etiam exprimat numerum peccatorum: scire enim unusquisque debet, quoties hoc aut illud peccatum commisit: nisi enim numerus exprimatur, non erit integra Confessio: & si numerum distinctè non recordetur, tamen aliquatenus, prout illi potissimum erit, paulo vel plus vel minus dicat, prius ne ministerit. Quod si nequaquam recordetur, & sit peccatum durans, seu perseverans, quale est inimicitia, vel odium, vel peccatum carnis, dicat saltem quanto tempore illi fuerit obnoxius ex eo enim aliquo modo numerus peccatorum potest diuinari, quanto tanto tempore committi potuerunt. Ceterum, si sit peccatum quod continuum actionem non habet, sed multoties committitur, ut sunt peccare, detrectare, maledicere, vel quid simile, nec illi occurrat numerus, quoties tale perpetravit, dicat saltem sibi illud esse familiare, & aut quoties offerebatur occasio in illud se incidisse, aut aliquoties illi restitisse: sufficit enim medicum hoc modo intelligere dispositionem infirmi, ut sciat illi mederi.

**AD MONITIO TERTIA. DE CIR-
CUMSTANTIIS IN CONFESSIO.**

CAPVT III.

Circumstantia
dicenda sunt.

Non sufficit confiteri species & numerum peccatorum, sed & necesse est etiam circumstantias illorum confiteri, cum tales sunt, ut repugnent alicui mandatorum Dei, vel Ecclesie, aut cum notabiliter peccatum aggrauant, etiam species non mutent. Etenim licet operatio peccati mortalis sit una, potest tamen accedere eius qualitatis turpitudo, quae necessariò in Confessione sit exprimenda: exempli gratia, si quis furetur arma ad occidendum aliquem, cuius vxorem concupiscit: hic liquet furtum unum esse operationem, & proinde peccatum unum, sed optis illud duas secum adfert alias turpitudines, nimis velle occidere, & adulterium committere, quae pugnant cum duobus illis mandatis: *Non occides, & non concupisces uxorem proximi tui.* Huiusmodi circumstantiae, quae sic aggrauant peccatum, necessariò debent in Confessione exprimi. Aliæ vero circumstantiae, quae non sunt eius naturæ & qualitatis, ut sunt murmurare in tem-

Exod. 20.13.

pro, facere delictum aliquod in die ieiunij, vel festo, possunt sine periculo taceri: quamvis illas etiam confiteri confitit, quemadmodum & peccata venialia recensere. Quia vero aliquantulum difficile est, posse inter has & illas circumstantias differentiam invenire, nos eas hic commemorabimus, ad

quas exprimendas homo communiter obligatur. *Personas quas
litteras quas
peccasti et
primenda.*

Primò in peccatis carnalibus necesse est exprimi personam, qua cum peccasti: nam ut variae sunt personarum qualitates, ita quoque ipsa peccata sunt diuersa:

peccare namque cum soluta, simplex est fornicatio: cum coniugata, adulterium, cum honesta virgine, stuprum, cum sanguine coniuncta, incestus, cum religiosa vel Deo consecrata, sacrilegium, vel adulterium spirituale. Semper igitur peccatum hoc pronunciari debet, addita simili circumstantia, non tantum quando committitur actu, sed etiam cum sola vel cogitatione, vel desiderio perpetratur: apud Deum enim, & hoc, & illud peccatum est. In hoc peccatorum generе, & in similibus, debet quoq; ex- *scandalis in-*

primi circumstantia scandalis: per scandalum autem *scandalis in-*

hoc loco intelligimus, cum quis sine opere, sine verbo malo dedit alteri occasionem peccandi, ut cum quis fornicat ad peccandum inuitat, cum quis alterum ad lusum aleatum, ad vindictam ab hoste sumendum &c. excitat. Sed & in peccatis carnalibus,

præter ea quæ iam ante dicta sunt, exprimi quoque debet, an per vim commisum sit, an vero qua cum peccasti consente: in illo enim scandalum est,

peccatum sane gratuitum: in hoc non. Dic quo. *Litteras quo-*

que debet, an peccaueris in tali loco, & in praesentia talium personarum, ut malo tuo exemplo dederis alteri simile quid faciendi occasionem: vt si homo alicuius auctoritatis extra necessitatem carnes comedat, in die quo non licet: aut aliud aliquod peccatum committat, præsentib; ijs, qui ad simile quid possent prouocari: in hoc enim casu necesse est, vt confiteatur circumstantiam scandalis, & mali exempli, quod alteri dedit. Hæc & huiusmodi obseruare debent

domini, qui in eisdibus suis mensas aleatorum ferunt, patres quoque & matres, quorum dicta & facta sunt leges filiorum: necesse enim est, vt maiores ea faciant

qua minoris licet possunt imitari. *Reg. 31.* *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū *Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & principiū

*Quando locum
facer expi-
ritibus in casibus, nimis furtu, sanguinis effusione,
& seminis humani electione, & quando unum vel
alterum est cum peccato: horum enim unumquod-
que propter locum mutat speciem peccati, & sacri-
legium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter
si quis votum emiserit, aut iuramentum, se aliquid
facturum, aut non facturum, atq; idem facere vel non
facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, vt
non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnius, etiam peccatum fiat ratione alterius.*

*aut votum
malum.*

Reg. 31. *S*aul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semet

*Non esse m
ale quaque
dilecta.*

ti speciem confiteatur: hoc est, nomen quo appellatur, ut sursum, odium, adulterium, & similia. Ex quo primum infertur, non esse necessarium pro declaratione alienius peccati, totam historiam facti contexere: sed sufficit nomen peccati dixisse, & quoties illud communis, omissa historia quomodo factum est. Quam cauelam si peccantes obseruauerint, poterunt optimè, & quidem breuissimè multa confiteri peccata, reducentes singula ad suas species, & dicentes: Mille fura commisi, tot occidi, toties adulterium commisi &c. Ut autem homo id commodius facere dicatur, meminerit, cum vult historiam aliquam commemorare, id non alio tendere, quam ut feme ipsum incusat de aliquo peccato, quod (dū id ageret, quod narrat) commisit. Excerpta igitur ex illa historia, quod commisit, & in eo se acculeret, ut operetur. Quod si hoc facere non poterit, faciat eo modo, quo potest. Deus enim a nemine potulat, quod non fecit, aut non potest. Hinc etiam infertur, non esse necessarium minutatim referre omnia quomodo, & qua ratione peccatum commissum sit, maximè si sit carnale: sed sufficit dixisse solam speciem illius, ut diximus: & licet hac materia turpis sit, tamen ad medium nostrum turpitudinis erit necesse, hic pauca dicere de hac obsecnitate, & honestas aures non nihil offendere, de hoc peccato paulò particularius disferendo.

*Peccatum car-
nale quomo-
dum.*

Pro intelligentia huius obseruandum est, peccatum aliquod turpe & in honestum posse committi, vel cogitatione, vel locutione, vel tactu, vel opere consummato. Si fuerit commissum opere consummato, sufficit dixisse nomen operis, hoc est perpetrata adulterium, aut incestum, aut simplicem fornicationem, idque toties, non addendo maiorem particularitatem, quæ intelligitur ex ipsa operacionis specie. Si tactu, satis est dicere, toties in honestate personam attigi, nec opus est addere in tali loco, aut quomodo, nisi post tactum aliquid esset subsecutum, quod peccati speciem mutaret. Si locutione, sufficit dicere: toties in honesta locutus sum, ad prouocandum me ipsum aut alium ad malum, ad oblectandum aut recreandum memet ipsum, in illis nec requiritur, ut exprimas, locutus sum hoc, aut illud: Si cogitatione peccaueris, sufficit dicere: toties turpia cogitauit, & in ijs confensi, aut delectatus sum, nec requiritur ut adiiciatur, cogitauit tale, vel tale quid; id quod nonnulli faciunt cum maximo suo pudore, sine Sacramenti necessitate.

Hac omnia sunt adeò manifesta, quod superfluum est ut de ijs mentionem facere, nisi contrarium fieri visideremus: sed inueniuntur quidam adeò rudes, atq; cacci, ut etiam in meridiè lucerna illis opus sit. Scrupulosi vero alium modum declarandi suas cogitationes querere non debent: sufficit enim eo modo eas manifestare quem Doctores Ecclesie sufficere docuerūt: isto modo contenti esse debent, nec ad alium sunt obligati.

**ADMONITIO QVINTA: QVO MO-
do confiteri quis debet peccata cogitationis.**

CAPVT V.

*Cogitationes
huius quadrup-
tus.*

Qvia verò in confitendis peccatis cogitationis specialis sese offert difficultas, explicabo breuiter, quomodo hic agendum sit. Scendum itaq; est, prauas cogitationes esse quadrifarias: quarum primæ confessum euaneantur: secundæ aliquamdiu durant: tertia fuit cum consensu opere adimplendi: quarta cum voluntaria seu deliberaata delectatione: & in ijs nos oblectamus. Quantum ad primas, certum est illas non esse peccata, sed coronas & merita, proinde in confessionem non veniunt, etiam si lucta cum illis duraret integrum diē: cum enim hq-

mo ijs resistit, & viriliter cum illis pugnat, non peccat, sed coronam meretur. Quo ad secundas: peccata sunt venialia, plus minusve gravia, iuxta quantitatē temporis, quo quis in ijs permanxit. Et modus confitendi cogitationes istiusmodi hic est: Confiteor me habuisse cogitationem in honestam, ira, odio &c. & non reieci illam tali cum diligentia, quali debebam, sed aliquandiu in ea commoratus sum. Quod spectat ad terrias, hoc est, cum consensu accedit, & iam sententia stat velle malam cogitationem opere perficere, et si postea factum non subsequatur, certum est peccatum esse, & eiusdem speciei, cuius fuisse opus subsecutum. Nam, ut Theologi loquuntur, actus ex lib. 2. qu. 10. terior nihil addit essentialiter ad actum interiorem. ^{att. 4.} Ad quartum cogitationum genus, cum quis volens in mala cogitatione aliquandiu perseverat, ex ea capiens voluptatem aliquam, et si non sit illi animus opere quod cogitat perficere: dico etiam esse peccatum mortale, quod Theologi appellant delectationem morosam, hoc est, ut Hispani dicunt. Si non bibam in taberna, tamen animo in illa me oblecto. Est autem *le peccatum.* Delectatio morosa qua-

hoc genus peccati familiare quibusdam hominibus malis, pecunis moribus, & amicis voluptatum seu delectationum sensualium. Quamvis enim non sit illud actu in peccato consentire, tamen est, consentire in delectatione illius, & sese in manifestissimum periculum etiam in opere consentiendi precipitare. Intelligitur hoc, cum quis sentiens vel animaduertens hanc cogitationem, eam non confessum repellit. Et enim si statim, ubi animaduertit, eam flammam conetur extinguere, non erit peccatum mortale, quia non componit animum ad id, quod cogitabat. Verum quidem est esse peccatum veniale: debebat enim homo vigilare, & sollicitè mētem custodire, ne qua huiusmodi subrepat cogitatio. Potest autem hoc genus peccati in omnibus criminum mortalium speciebus accidere, cum tamen communiter in peccatis carnalibus, & in vindicta cupiditate locum soleat habere, quæ cæteris magis incentiua sunt, & contagiosa. In hoc peccati genere saepe solent impingere homines in honesti, & vitijs dediti: qui non habent opportunitatem opere, quod male desiderant, adimplendi: ideoq; faciunt quod possunt: hoc est, voluntur suis cogitationibus in voluptatum iterquinatio, cum vel honor, & existimatio eorum actum ipsum impedit vel via ad opus ipsum intercludantur, eo quod nimis diligenter obseruantur. Huic quoq; periculo vicini sunt illi, qui illico quodam amore, vel alio in honesto affectu capti sunt, ob summam violentiam, quam habet affectus ille in cordibus humanis ex carcinicandis: potest enim quoctung; vult animum hominis flectere, atq; in re, quam amat fixum, immutumq; quam diu vult, detinere. Nihil itaq; periculosis potest intuiri, quam tali alicui affectioni locundare: qui enim hoc agit, is crudelissimum tyranum in aës suas recipit, destructoremq; innocentia, & occasionem, incentiuumq; multorum peccatorum admittit. Periclitantur etiam hic, qui versantur in contractibus matrimonij: quamvis enim delectationes iam copulatrum sint licita, ante copulam tamē licita non sunt: delectatio enim est præsens, & copula futura, quæ multis adhuc modis potest impediri. Idcirco licita non est delectatio, quæ ante contractum matrimonium captatur.

His quatuor cogitationum differentijs bene intellectis, non erit difficile de ijs confiteri, si ex primat penitens, an in ijs aliquandiu hq- serit, an consensu acceperit, aus morosam delectationem in ijs captauerit.

et D.

AD MONITIO SEXTA, UT POENITENS PARCAT FAMA PROXIMI.

CAPUT VI.

Sexta admonitio est, ut poenitens studeat famam proximi sui consulere, eo modo peccata sua cōfitemens, ut non simul aliorum detegat, neminem nominans, sed tantum dicens: Peccavi cum persona coniugata vel soluta, &c. Quod si autem circumstantia personæ talis sit, ut per eam Confessarius posset personam cognoscere, debet in eo casu poenitens alii quare, qui personam non nouit: ut hoc modo, inconveniens illud evitetur, quod si id fieri nequeat, tunc (cum Confessarius eius sit qualitatis) circumstantia dicatur, non enim est illud dissimile propriæ, sed peccatum manifestare.

Poenitentis falso excusat, nec ea dicat quia non fecit. Admonendus etiam est hic poenitens, ut non excuset sua peccata, nec ea dicat, quia fortasse non fecit, nec dubia pro certis proferat, nec certa pro dubiis, sed singula suo loco referat in nullam partem devianas.

Qualis Confessarius eligendus. Ultimo loco poenitens monendum est, ut conetur non minus bonum medicum animæ sibi eligere, quæ corporis eligeret, si infirmaretur. Multum enim interest, qualis ille sit: Confessarius siquidem ignorum & rudem querere, nihil aliud est, quam quarere ducem, à quo quis ad infernum ducatur. Nam, te-

Matt. 15, 14. Iste Saluatore: Si cucus caco ducat in præstet, ambo in suæ cadunt. & qui illud faciunt, non sine maximo sunt periculo: namque, teste Chrysostomo, non excusat eos ignorantia, qui veritatem inuenire potuissent, si querere voluerint: si enim veritas est falsus & vita eorum, qui cognoscunt eam, non est æquum, ut ipsa querat aliquem, sed ab omnibus potius queratur.

DE CASIBVS, IN QVIBVS CONFES-
sio nullius est momenti, & denuo debet i-
terari.

CAPUT II.

VT autem manifestius appareat, quanti pondere sint singula, quæ diximus, utilissimum erit hic summatum recensere casus magis communis, in quibus Confessio est nulla, ita ut ea necessario reperti debeat. Quorum primus est, cum poenitens dixit in Confessione mendacium in peccati lethalis materia. Secundus, si data opera peccatum aliquod mortale celauerit: illud autem intelligendum est, cum poenitens sciebat esse peccatum mortale, quod tacuit: fecus autem si illud ignorauerit, & postea cognoverit: tunc enim sufficit si in proxima Confessione sese accuset, nec tenetur ad eandem Confessionem repetendam, etiamsi ignorantia fuerit talis, ut non excusauerit illum à peccato mortali, cum delinqueret. Tertius casus est, si multo tempore confessus non sit, & nullo præmisso conscientia sua examine ad Confessionem veniat: in hoc enim casu obliuio non excusat poenitentem, sed grauius accusat, quemadmodum suprà demonstratum est. Quartus, cum poenitens ante Confessionem firmum propositum peccata, quibus obnoxius est, relinquendi non fecit, uti solet dici de inimicitijs, inueteratis odijs, carnali voluptate, & similibus peccatis, in quibus haeretus vivit: aut cum non vult restituere, quod posset in iniuste. Quintus, cum est in excommunicatione, & non studiuit prius absoluiri, & communioni restituti. Sextus casus est, si Confessarius indoctus indocto obligeat poenitenti, & difficiles casus in Confessione sint decidendi: in eo namq; casu fieri non potest, quin error committatur, & proinde maiori cura hic opus est, uti suprà diximus.

Note. Notandum autem hinc est, in quocunque horum

casuum, in quo Confessio debet iterari, si eidem fiat Confessario, non esse necessarium omnia peccata repetere, qua dixisti prius, si istorum ille memor sit, sed sufficit dicere: Omnia peccatorum, quæ tali die paternitati veltra confessus sum, reum me iterum agnoico, & præter illa confiteor etiam me peccasse, hoc aut illud faciendo, propter quod confessio est reperenda.

Et quia multi non sine causa dubitare possent, an semper hæc omnia obseruauerint, & in nullo defecerint optimè, consultissimeq; iudicio meo facturus est homo, ut semel saltem in vita sua generalem reddat Confessionem, ut per illam tollantur omnes negligentiæ, atque in posterum maiorem curam suipius habeat.

Ceterum ad iuuādam memoriam hic breue Memorialē peccatorum subiiciemus, ut illius beneficio poenitens siam faciliter queat examinare conscientiam, & se ad hoc Sacramentum præparare, quæ est prima admonitio ex ijs, quas suprà tradidimus. Ponemus autem hic non innumerabiles modos exquisitissimorum criminum, ut multi faciunt, sed eantum breuiter perstringemus, quæ hominibus familiaria magis sunt, & communia.

MEMORIALE
PECCATORVM.

DE QVIBVS DAM ACCVSATI-
Oibus initio Confessionis premitten-
dis.

CAPUT VIII.

Rimò dicet, se non cum ea præparatio-
ne ad Sacramentum accedere, que re-
quiritur, hoc est, non cum eo dolore &
compunctione peccatorum, non cum
tam firmo proposito emendanda vita,
quo cum deberet: Quod non examinavit tam diligenter suam conscientiam, nec peccata præmeditatus est, ut deceret: Quod cum communicauerit, nec ante, nec post communionem tam fuerit ab omnibus exterioribus abstractus, animoq; præsens &
pius, quam tale Sacramentum postulabat: Quod poenitentiam sibi à Confessario iuuātam non perfec-
rit debita cum diligentia & deuotione? Quod non ita perfecit satisfecerit Confessarij præceptis: & hic exprimendum est, si peculiariter iusterit aliquid restitui, votum reddi, peccatum aliquod relinqui, vel periculosa occasionē fugere, in quibus Confessario non obediat: hoc ita dici debet, ut melius cognoscat Confessarius quomodo in eo se cum poenitente gerere debeat.

Deinde incipiat peccata commemorare secundum ordinem, qui sequitur.

CONTRA PRIMVM PRÆCEPTVM.

DILIGES DOMINVM DEVVM
et in aliis, &c.

VM Deus tribus virtutibus Theolo-
gicis, ut ait B. Augustinus, colatur, Fi-
de, Spe, & Charitate: dicendum hic est,
de operibus ijs contrarijs: & primò de-
bet poenitens confiteri, in quibus CIR-
CA FIDEM deliquerit: An in aliquo duodecim ar-
ticulorum fidei dubitauerit: *Dubium enim infidei*
delit

dolis est. Si non dubitauerit, an saltem vacillauerit, an in realiqa nonnunquam titubauerit; atque hoc est veniale. An quæsierit temere, & conatus fuerit curiose indagare, quæ sunt fidei. An fidem adhibuerit somnijs, augurijs, sortilegijs, fascinationibus; aut an his vñus sit. An superstitionis chartas, obscura & ignota vocabula circunferat. An aliqua pia exercitia malo aut vano fine fecerit, exempli gratia, ut aliquis moriatur, &c.

Circa Blasphemiam, quæ ad fidem pertinet, culpm suam fateatur. An blasphemauerit Deum, vel Santos eius. An indignatus fuerit, vel iratus Deo: an contra illum murmurauerit, aut nimis impatienter luxerit suas tribulationes à Deo immulsa: tanquam ille nec iustus esset, nec misericors. An cum indignatione mortem desiderauerit, vel inuocauerit: aut si dixerit sibi non placere vitam quam Deus illi largiebatur.

Circa Spem videat, an in tribulationibus & angustijs, quæ occurunt in hac vita, fiduciam illam in Domino Deo nostro habuerit, quam habere debet, cum auxilio & consolatione, quam viua spes solet secum adferre. An econtrario omnem fiduciam in creaturis collocauerit, & in favore & patrocinio huius mundi. An de peccatorum suorum remissione; aut emendatione vita sua desperauerit. An econtrario propter nimiam presumptiōnem de misericordia Dei in peccatis perseverauerit, aut pñentientiam vñque ad senectutem, aut ad horam mortis prorogauerit.

Circa Charitatem: An amauerit Deum super omnia, ex toto corde, tota anima, totis viribus, quemadmodum id Deus à nobis postulat. An bona opera, quæ fecit, ob utilitatem aliquam, aut propter aliquem respectum humanum potius fecit, quam propter amorem Dei. An sollicitus fuerit, vt se Deo quotidie commendaret. An gratias egerit Deo pro beneficijs ab eo perceptis, præcipue verò quia ab eo creatus est, redemptus, Christianus factus, & non Turca, Saracenus, aut haereticus. An oret more Christianorum & secundum prescriptum doctrinæ Christianæ. An persecutus fuerit seruos Dei, & illos qui confitentur, communicant & orant frequentius: scandalizauerit eos, aut contra illos murmurauerit. An seipsum periculo Deum offendendi exposuerit, faciens ea, de quibus dubitabat, essent ne peccata mortalia, an verò non.

CONTRA SECUNDVM

PRAECEPTVM.

Non assumes nomen Dei tui in vanum.

Anscienter falso iurauerit, an dubitando, nec inquirendo verumne esset, an falso, quod iurabat. An iure iurando promiserit, & postea fidem non soluit, aut non habuerit intentionem seruandi fidem, cum iurabat. An iurauerit minas intentans subditis suis, non habens intentionem præstandi opere, quod verbis iurabat. Quod si autem postea vñstum ipsi fuerit, expedire suis ignoscere, & convenientius esse vti misericordia, quam rigore, non obligatur ad hoc obseruandum. An iurauerit comminando his, qui non erant eius subditi, se factum quod esset peccatum mortale. An iurauerit se nolle bonum aliquod facere, vt est mutuum dare, iniuriam proximo ignoscere, infirmos visitare, concionari, &c. Illud iuramentum non ligat, vt nec id quod sequitur. An iurauerit se malum aliquod perpetraturum. Hic etiam confitendum est iuramentum maledictionis, quod frequens est, & valde vñstatum, si in illud inciderit. An causam

Granat, Opusculum spiritual.

præbuerit aliquid falso iurandi, aut non seruandi iuramentum licite factum. An familiare sit sibi sape iurare: est enim hoc valde periculatum, & periculio proximum, vnde tales sape falso iurant. An reprehenderit suos filios, aut subditos, cum eos audit sape iurare.

Circa Vota: An votum aliquod violauerit, aut distulerit æquo diutiis illius executionem. An vñnerit se alicui iniuriam illaturum, aut saltem non profuturum, nec bene facturum: quæ vota non obligant. Et in commutatione voti diligenter attendat, vt serueretur æqualitas, aut commutatum maius sit eo, quod ante vñnerat: alioquin enim commutatio non erit iusta, si hoc modo fieri potest.

CONTRA TERTIVM

PRAECEPTVM.

Memento ut diem Sabbathi sanctificies.

An non sanctificauerit festa, faciens, aut fieri præcipiens in illis opera seruilia, etiam fides esset exigua. An sine legitima causa illis diebus neglexerit integrum audire Missam. An in Missa, alioquin officijs & locis facis sterterit sine debita reverentia: aut eò tempore liberius huc illuc circunspexerit, fabulatus fuerit, riserit, murmurauerit. An iisdem diebus compulerit proles, famulos, alioquin subditos, vt sacrificio Missæ interessent. An Festivitates Ecclesie vanis & inutilibus exercitijs transgerit. An negligens fuerit in audiendis concionibus. An excommunicatus diuinis officijs interfuerit, aut aliqua Sacra menta percepit.

CONTRA QVARTVM

PRAECEPTVM.

Honor a patrem tuum & matrem tuam &c.

In hoc præcepto tractatur primò de cura filiorum erga parentes, & parentum erga filios. Secundo, de cura seniorum erga dominos, & dominorum erga suos seruos, & clientes. Tertiò, decurra Prælatorum erga subditos, & horum erga illos. Quartò, de cura vxorum erga maritos, & maritorum erga vxores. Quintò, de cura sacerdotum erga generos, & generorum erga sacerdos, omnium enim horum quasi vna est regula. Sed & hoc loco pñnitens se debet examinare, quomodo se fesse erga seniores & benefactores.

Videat igitur primò filius, an contempserit, male-dixerit suo patri, vel matri. An illis fuerit inobedientis in rebus licitis. An illis opem tulerit in necessitatibus eorum. An patris vñquā puduerit, eò quod vilis & pauper esset. An mortem eorum propter hæreditatem desiderauerit.

Perpendant vicissim patres, an habuerint debitam curam suorum filiorum, præcipue verò vt orationem Dominicam, Symbolum, & Christianam doctrinam doceantur. An corriptuerint & castigauerint eos, cum officium non fecerunt, aut malorum consortio ad hæserunt. An eos honestis occupationibus exeruerint, ne otiarentur, aut vagarentur. An eos in immoribus delicijs educauerint, & nimium eorum voluntati indulserint, in omnibus eorum appetitus sequentes.

Idein considerandum erit dominis erga suos seruos, & subditos eodem ordine; & præter ea videant quoque an dederint eis sufficienter necessaria; etiam an agrotantibus illis medicum aduocauerint, & eos curare studuerint. An in infirmitate curauerint eos Sacramenta Ecclesie muniri. An permiserint eos in odijs atque iniuricijs, aut alio grauiori peccato diu perseuerare, cum remedium adhibere potuerint.

Mm

Inter

Inter sacerdos & generos, aut nurus diligenter attendi debet, an sint inter eos male passiones, iurgia, maledicta, vnius vel alterius mortis desiderium propter hereditatis possessionem.

Inter coniuges, animaduertat maritus, an male tractauerit vxorem: an verbo aut opere laeserit, an necessaria illi non dederit. Videat vxor, an maritum suum male habuerit, aut non obediendo, aut ei iniuriam inferendo, aut denique ad impatientiam protocando atque ad blasphemiam adigendo. An fuerit sine causa zelotypa.

Subditus consideret, an inobediens fuerit suis maioribus, eorumque legibus & preceptis. An cordeillos spreuerit. An murmurauerit contra eos, aut de ijs conquestus fuerit. An malo fine illorum actus temere indicauerit, dicens eos fecisse aut ex affectu, aut propter commodum proprium, vel similem respectum humanum. An senes contempserit, aut non honorauerit, aut eos habuerit ludibrio, irritauerit, vel ad indignationem prouocauerit. An ingratus fuerit suis benefactoribus, immemor acceperum beneficiorum, aut (quod peius est) an pro bono malum reddiderit.

CONTRA QVINTVM

PRAECEPTVM.

Non occides.

Quantum ad animam, perpendat primo, an spiritualiter occiderit proximum suum, incitando illum, consiliumve aut occasionem illi ad peccandum lethaleriter: atque hoc est peccatum scandali. An fuerit illi socius, fautor, vel adiutor in re aliqua mala.

Quantum ad corpus, an quempiam occiderit, an mortem proximi proctriterit, vel desiderauerit, aut Deum precatus sit, vt illum tolleret. An vero & delibera quempiam odio prosequatur, se se de illocupiens vindicare; & quamdui in illo odio vixerit. An aliquem non salutauerit, vel einon locutus fuerit cum scandalo proximi. An auctor fuerit seditionis, vel cuidam huiusmodi auctori fauerit. An aliqui non subito suo verbi minatus fuerit. An humiliter veniam petenti noluerit ignorare, saltet in foro conscientiae. An cum quempiam dictis aut factis offendisset, neque per se, neque per alium, vt habi ignosceret, petere voluerit, aut pro iniuria vel offensa non sufficienter satisficerit.

CONTRA SEXTVM

PRAECEPTVM.

Non macaberis.

Et si quis in omni peccato queat delinqüere cogitatione, locutione, & opere; tamen illud in hoc solet magis expresse & vniuersitatem quam in alijs. Debet autem homo in vnoquoque illorum triū generum exprimere qualitates & circumstantias eorum cum quibus peccauit, sicut supra diximus.

Secundum ordinem itaque illum debet homo circa cogitationes consideri, an fuerit negligens in restendo, aut repellendo confititum huiusmodi malas cogitationes. An consenserit, cupiens opere perficere, si adfuerit opportunitas & facultas. An morosam delectationem habuerit in ipsis cogitationibus, ijs se se tanquam opere oblectans.

Circaverba. An verba inhonestata vel obscena locutus fuerit, vel ijs delectatus sit. An verbis scriptis, munieribus, aut per tertiam personam aliquam ad peccatum prouocauerit.

Circa opera. An actualiter contra mandatum hoc peccauerit. An peccauerit si non actu, tamen in honesto tactu proprii vel alterius corporis. Si data opera semetipsum polluerit, aut in somno pollucionem nocturnam senserit: de qua iudicandum est secundum causam precedentem, & dolorem seu voluptatem subsequentem. An aliquid fecerit, quo alium ad idem peccatum pronocaret; exempli gratia, ornando & vestiendo se se curiosius, in locis publicis & fenebris esse ostentando, frequentando loca in quibus videretur, &c. An promissionibus de praesenti vel futuro alterius castitatem violauerit. An occasiones huius peccati fugere noluerit, vt sunt societas, conuersationesque periculosa, & in ijsdem adibus cohabitaciones, quia omnium occasioneum sunt maxima. An legerit libros impudicos, quorum lectio ad peccatum potuit accendi. An ieumijs, orationibus, sacramentis, alijsque spirituibus remedijs, quando hoc vitio valde tentatus fuit, se armauerit. Inter coniuges, an sibi mutuo debitum reddierint. An aliquo modo fetus generationem impidierint. An ordinem debitum, & naturale vas seruauerint, aut extra vas se se polluerint. An cognouerit vxoris sua consanguineam in gradu prohibito. Iste namque casus impedit matrimonium, si ante illud acciderit; si postea, non potest debitum matrimoniale petere, nisi prauia Prae lati sui dispensatione.

CONTRA SEPTIMVM

PRAECEPTVM.

Non furum facies.

An aliquid alterius, siue per fraudem, siue per rapinam, usuram, aut Simoniam abstulerit.

An aliquid inuito domino suo detineat, & non restituit. Nec sufficit habere propositum restituendi postea, nisi statim restituit, etiam cum incommode a liquorum, quae ipsius statum decent. An mercedem suorum domesticorum, vel mercenariorum, aut mercatorum detineat contra voluntatem illorum. An inuenta, quaeque in manus suas inscio vero domino inciderint, restituerit. An emendo vel vendendo cuiquam fecerit imposturam in mercibus, pretio, ponde, vel mensura. An emerit quicquam ab eo, qui vendere non potuit; vt sunt serui, minorennes, &c. An aliquid acceperit ab eo, qui dare non potuit. An eo, quod emptor paratam pecuniam non dare, sed credi aliquamdiu sibi peteret, rem ultra iustum premium vendiderit, nullam aliam habens legitimam causam secundum iudicium prudentis Confessarij. An contraxerit eum alijs ad lucrum & damnum, capitali semper saluo. An aliquem inter iudendum deceperit, & lucrum fecerit. An luserit pro tanta summa quae ipsius conditionem excederet. An luserit cum ijs, qui minornes adhuc erant, pro rebus quas amittere non potuerint. An inter iudendum iurauerit, rixam mouerit, aut cuiquam maledixerit. An officio, pro cuius functione stipendium sibi numeratur, fideliter satisficerit, siue sic mercenarius, aut economus, aut quicquam alicuius domini tales enim tenentur ad restitutionem damni sua incuria & negligentia accepti. An existens distributor publicorum officiorum, aut beneficiorum, aut similium rerum, personas acceperit, ea ex fauore, & non secundum legem iustitiae distributiua contulerit. An impetraverit vt in gratiam sui beneficium, vel officium cuiquam datum sit indigao.

An decimas Ecclesie fideliter soluerit.

CON.

CONTRA OCTAVVM
PRAECEPTVM.

Non dices falsum testimonium.

Præceptum illud duos habet maximos ramos: in uno pendent peccata, qua sunt in iudicis à iudicibus, procuratoribus, testibus, aduocatis, auctoribus, & reis: in altero pendent infamia, detractiones, murrura, derisiones, ludibria, iudicia temeraria, suspicione, mendacia, & adulaciones. Quantum ad primum ramum, consideret penitens, an sit Iudex, Procurator, testis, &c. & secundum illud culpam suam agnoscat, si in officio suo deliquerit. Quantum ad secundum ramum, videat penitens, An falsum dixerit testimonium. An mulier ex zelotypia, vel ira maledixerit alteri, dicens eam esse pessimam feminam, lenam, veneficam, aut furem, si quid in suis ædibus desideretur, vel amittatur, etenim & hoc falsum est testimonium, si sine debito & legitima causa dicatur. An de aliquo malum dixerit ex mala voluntate, & cum intentione eidem malefaciendi, quod peccatum dicitur dærratio. An occultum proximi peccatum diuulgauerit, ob quod ille infamis posset haberi, licet intentione lâdendi proximum non fecerit; & licet verum sit quod dixit, tenet nihilominus ad restitutionem famam proximi, quam læsâ. An voluntarie suas aures præbuerit detraßatori, vele patrocinatus in illo fuerit. An famam proximi sui non defenderit, cum diffamabatur, sciens eum innocêtem. An malum quid dixerit, quod ab alio leuiter audierat. An de alterius vita conquestus sit. Si proximi defectus naturales seu morales irriferit. An temere iudicauerit dicta vel facta proximi; in malam partem interpretando, quod in bonam potuit interpretari: An (quod peius est) alijs pro rei veritate narrauerit, quod temere in corde suo suspicatus erat, vel iudicauerat. An pronus sit ad suspicione, ex leuissima re captans occasiones ad male iudicandum. An iurgia, & dissensiones inter proximos seminauerit, vnum aduersus alium incitando, vnius defectus alteri significando, vnde subinde grauissima nascuntur odia. An mendacium aliquod locutus sit in præiudicium aut utilitatem proximi, vel aliam ob causam. An falsis informationibus obtinuerit, quod per modum iustitiae non potuit. An secreta sibi credita revelauerit. An aliorum literas illis inscijs aperuerit.

NOVVM ET DECIMVM PRAECE-
PTVM IN SECTO ET SEPTI-
mo explicantur.DE SEPTEM PEC-
CATIS CAPITALIBVS SEV
MORTALIBVS.

ET PRIMO DE SVPERBIA.

CAPVT IX.

SUPERBIA est appetitus propriæ excellētia. De hoc peccato multa oriuntur alia, inter quæ præcipua sunt, Vana gloria, Ambitio, Præsumptio, Iactantia, & Hypocrisie. De his singulis culpam suam dicere potest penitens modo sequenti.

Circa vanam gloriam. Anglorius fuerit in rebus malis, vt sunt, si vindicauerit se ab iniuria; si percußerit, si ignominia alium afficerit. An gloriatus fuerit in rebus vanis, & non dignus gloria; vt in facie venustate, corporis elegantia, in personæ doti-

Granat. Opus. spiritual.

bus, in multitudo subditorum, dilitijs, nobilitate, alijsue rebus similibus, quæ parui sunt momenti. An superbierit in rebus bonis, & gloria dignis; vt sunt, Virtus, Scientia, Prudentia; cum harum rerum gloria soli Deo debeatur. An adulationibus, aut humanais laudibus inflatus fuerit, superfluam delectationem ex ijs auctorando & gloriam, quæ Deo debetur, non reddendo.

Circa ambitionem. An fuerit ambitiosus, & præter modum honoris gloriæque cupidus; feceritne propter hanc cupiditatem, quod facere non debet. An adeo timuerit infamiam, conuictia, vel hominum detractiones, vt propter ea vitanda fecerit, quod faciendum non erat, aut non fecerit, quod erat faciendum. An propter hominum obloquia prætermiserit aliquod opus bonum facere, vt Confiteri, Communicare, Misericordiam audire, cum bonis conueneri, &c.

Circa præsumptionem. An ex vanitate existimet se esse quod non est, cupiens videri studiosior, prudenter, & nobilior, quam est. An sibi adscribat quod est, & Deo gloriam non det. An confidat proprijs viribus corporis, aut animæ dotibus, Sapientia, Virtus, &c. An eam ob causam consilia, correctiones, & castigationes contempserit. An eandem ob causam defectus suis defenderit, & quæserit excusationes in peccatis. An ne victus victori cederet, falsam suam opinionem mordicus defenderit, atque rei veritati præponi voluerit. An alium contempserit, flocci fecerit, dicens aliquid in illius contemptum. An talium præsumptione irriterit, & ludificauerit aliorum ignorantias & defectus.

Circa Hypocrisie. An voluerit videri, quod non erat, aut sanctior quam est, vt honoretur, & pro pio ab hominibus habeatur.

Circa Iactantiam. An gloriatus fuerit, aut seipsum, vel sua ex vnitate laudauerit. An iactauerit proprium peccatum, vt si mulierem aliquam violauerit, aut alteri iniuriantur sit, vel male quempiam tractauerit. An exultauerit & laudauerit seipsum ob aliquid, quod non fecit, maximè si illud cum peccato coniunctum sit, vt videatur vir fortis & strenuus & magnificus ab hominibus.

II. CIRCA AVARITIAM.

AN avarus sit, & sordidus, diuitiasque cumulet sine modo, & rationabilis causa: an e contrario prodigus sit, & suorum dilapidator. An absurmat & decoquat, plus quam possidet, ideoque seipsum perdat, nec cureret rem domesticam, seruus, ancillæ, & filijs necessaria non prouideat, vel monachos, aut ecclesiasticos eos volentes, nolentes faciat. An nimio & inordinato affectu diligat pecuniam, atque ita diuitijs intentus sit, vt Dei, & salutis animæ sua obliuiscatur. An aliquis mortem optauerit propter hæreditatem, aut aliud emolumenitum, quod ex ea sibi venturum sperabat.

III. CIRCA LVXVRIAM.

DE hoc peccato dictum est antea in sexto Praecepto.

IV. CONTRA IRAM.

Consideret primò, An sibi ipsi iratus fuerit propter mortem cupiens, & inuocans. An ex ira & furore semetipsum percußerit. An seipsum Dæmonio deuouerit. An maledictionem aut supplicium sibi ipsi imprecatus sit.

Circa proximum. An absque legitima causa proximo iratus, vel indignatus sit. An ex ira vel furore aliquid locutus sit. An ex ira ignominiosa verba locutus sit, aut probra in aliquem iecerit, vt si quemam

Mm 2 piam

piam furem, ebriosum, stupidum, asinum, &c. appellauerit, qui non erat ei subiectus, aut seruus, tunc est mortale. An ex ira cuiquam defectus suos exprobauerit, vehementia correptionis in conuictu delatus. An ex eadem ira dixerit aliquid, vel manifestauerit alterius peccatum illo absente. An maledixerit & Diabolo detinuerit creaturam Dei, aut sententiam mortis in aliquem ferri postulauerit, siue is sit subditus, siue non: quamvis inter hos sit differentia peccati. An fuerit perfidus & male moratus in suis verbis, & perfidios. An iram quae in corde latebat, in opere exhibuerit, verberando & percutiendo alios.

V. CIRCA GVLAM.

AN statuta Ecclesie ieunia violauerit. An in diebus prohibitis sine legitima causa carnes comederit. An vel tantum, vel talia ciborum genera sumperit, vt sanitas corporis inde lœsa fuerit. An nimis biberit, aut nimis saep, aut nimis calvolute & gula. An si valde appetens preciosorum, & qui curiose apparantur, ciborum, & in illis multum expendit.

VI. DE INVIDIA.

AN deliberato animo doluerit ob bonum alterius: aut quia in aliqua re ab alio vinceretur, agro animo tulerit, quemadmodum si alicuius agre ferat alium sibi preferri, potiori loco esse, & melius tractari, quam ipse tractatur, &c. An gaudentia fuerit alterius malo, cum videret eum honoris, famæ &c. iacturam facere. An mala disseminauerit de proximo, vt eius personam redderet odiosam, vel infamem; vt alterius damno sua crescat existimatio. An occultum aliquem proximi defectum diuulgauerit, vt si forte sua crima fiant manifesta, faciliter negligatur. Similiter an doluerit, si quando bonum de proximo suo audiret prædicari.

VII. DE ACEDIA.

AN omiscerit aliquid bonum opus ex pigritia; vt sunt audire Missam, dicere officium, maximè cum sint talia, ad qua perisoluenda tenetabantur. An opera Dei fecit ostentanter, tepide vel frigide. An incolans fuerit in bono proposito perficiendo. An ob leuem aliquam occasionem, devotionem, & sancta exercitia intermisserit. An illa de die in diem differat. An diutius quam ipsi opus erat dormierit. An tempus inutiliter consumpsit in vanis cogitationibus, otiosis verbis, & inutilibus operibus. An impatiens fuerit, & nimis effeminate in ferendis aduersitatibus. An econtrariò nimium criftas erexit, & superbierit in prosperitatibus, fauoribus, & felici successu rerum mundanarum, quæ illi obtigerunt, nec gloriam dederit Deo largitor.

DE OPERIBVS MISERI-

CORDIAE.

Circa opera misericordie dicat culpam suam primò, si fuerit negligens in operibus spiritu-
libus misericordie, & specialiter in consule-
dis, admonendis, & corripiendis ijs, quos simili al-
iquo modo potuisset adjuuare, maximè autem eos,
quibus hoc beneficium debebat. Quod si hoc aliquā-
do fecerit, an tali cum indignatione, & tam exili cū
moderatione, fecerit, vt plus obfuerit, quam pro-
fuerit. An condoluerit mundo propter infinita ma-
la, calamitates, & hæreses, quæ nunc in mundo vi-
gent, & an Deum rogauerit, vt ea minuantur aut
tollantur.

Circa opera misericordia corporalia discutiat vi-
tam suam, & videat, an proximis suis subuenierit,
opem; tulerit in ipsorum necessitatibus, & siele-
mosynas pauperibus erogauerit, secundum faculta-

tum suarum quantitatem. An illis vñquam indi-
gnatus sit, & stomachatus in eos murmurauerit,
malum responsum illis dederit, importunus fuerit,
aut irriserit.

DE ALIOVIBUS ALIIS PARTI-
cularibus accusationibus.

CAPVT X.

Post accusationes, quæ omni hominum statu communes sunt, reperiuntur aliae particulares, huic, vel illi statui & personæ propriæ; vt sunt, Episcopi, Pastores, Clerici, Religiosi, Mercatores, Medici, Procuratores, Iudices, Testes, Domini clientum, Patresfamilias, & similes alij: qui post examen prædictum, etiam sese examinare debent in ijs, quæ ad suum pertinent officium. Arque ita Prelati, & qui curam habent animarum, debent culpam suā fateri, finon resederint in sua Ecclesia, si negligentes fuerint in cura, quam suscepserunt: quod exiguo fructu fecerint in grege suo doctrina, exemplo, & oratione. Clerici, quomodo celebauerint, & diuinum officium dixerint. Religiosi, quomodo votis suis satisfecerint, & ordinis suū statuta obseruauerint. Indices, si personam in iudicio respexerint, aut si in fauorem aliqui iustitiam suspenderint, aut aliqui iniustitiam fecerint. Procuratores, si causam iniustiā defenderint, si curauerint sententiam prorogari, aut si negligentes fuerint in suscepis negotijs. Rei aut Actores, si petierint iniusta, aut extenderint litis sua terminos contra leges iustitiae: si suppresserint, aut ruperint scripta, quæ illam declarant: si peruerterint Iudices, eðsve muneribus, fauoribus, & promis-
sionibus corruerint. Testes, an verum expresse iu-
rauerint, sine cautela & calumnia. Mercatores, si mercaturam licite & iuste exercuerint; an vñquam merces vendiderint, aut emerint iniustè. Similiter & omnes alij, vñusquisque secundum qualitatem sui status & conditionis.

DOCTRINA GENERALIS AD CO-
gnoscendum quod sit peccatum mortale,
quod veniale.

CAPVT XI.

IN omnibus peccatorum speciebus, quæ haec tenus à nobis cōmemorata sunt, necesse est scire, quod sit peccatum mortale, quod veniale, vt intelligamus necessariò debere nos confiteri peccata mortalia; sed veniale confiteri, aut non confiteri liberum esse. Quia verò illud difficulter paucis verbis potest declarari, sufficiet modò aliquot generales regulas in hunc vñsum tradidisse, in reliquis pœnitentem ad iudicium prudentis Confessarij remittimus.

Prima regula, quæ hac in re tradi solet, valde generalis est numerum: *Omne quod paginas cum charitate* Regula I.
est, est peccatum mortale. Per charitatem autem hic Ex qua co-
intelligimus amorem Dei, atque proximi. Secundu*gnis* *peccatum*
hanc regulam igitur, omne id, quod aduersatur ho-
noris diuini, bono que proximi in re alicuius momen-
ti, erit peccatum mortale; vt sunt, illius honoris de-
trahere, bona eius auferre, & similia. hæc enim ex-
tingunt charitatem, in qua consistit vita spiritualis
anima. Propterea vocatur peccatum mortale, quia
vitam spiritualem tollit. Quidquid autem non est
contra charitatem, sed extra ipsam, est peccatum
veniale; vt sunt verba otiosa sine damno alterius,
aut vana quædam gloria, aut ira, aut acedia,
aut gula, hoc est, comedere ultra necessitatem, &
similia.

Secunda regula magis particularis est hæc: *Omne Regula II.*
id quod contrarium est aliqui precepto domino, vel Ec-
clesie, peccatum est mortale; vt si quis faciat contra
præceptū, *Non faciat, Non mechaberis,* &c.
Vcl.

Vel contra præceptum Ecclesiæ, quod præcipit soluere decimas, confiteri & communicare ut minimū semel in anno, idque circa festum Paschatis, &c.

or sit, & coram Deo maioris meriti, quām in futura vita multa supplicia necessaria.

Sed dices fortassis, Pater nūquid Sacramentum Pœnitentia delet omne peccatum, sicut Sacramentum Baptismi, quod tollit culpam simul & peccati? *Differentia inter Sacra-Huic quæstiōni respondeo, Magnam esse inter Pœnitentiam & Baptismum differentiam: Sacramen-tum enim Baptismi est spiritualis regeneratio & na-tiuitas hominis interioris: adeò ut quemadmodum id, quod denuo nascitur, definit esse quod erat prius, & recipit aliud esse, ita ut nihil in eo maneat, quod erat prius; ut cùm ex semine nascitur arbor, semen esse definit, & arbor recipit aliud esse: sic homo, cùm spiritualiter nascitur, interit totus homo verus, qui Simile.*

Mortale fieri pote veniale. Ceterum hic diligenter notandum est, id quod natura sua mortale peccatum est, posse aliquando esse veniale, propter alteram harum causarum, aut quia exigui est ponderis, ut qui vuam, pomum, aut quid simile furetur: aut quia est opus imperfetum, eò quod non fiat ex deliberatione, & consensu integro; quemadmodum scepit in malis cogitationibus non consentiendo, & tamen non resistentio tanta fortitudine, quanta cum fieri debebat, id eoquē quod natura sua peccatum erat mortale, propter imperfectionem operis tantum est veniale.

Præcepta quomodo obligantur.

Amplius hic obseruandum est tria esse mandatorum genera: quædam enim sunt negativa, ut, *Nos occides*. hæc obligant semper, & pro semper, vt loquuntur Theologi, hoc est, in omni tempore. Alia sunt affirmativa, ut dandam esse eleemosynam, cōtritionem peccatorum habendam, Deum super omnia diligendum: & hæc obligant semper, non tamen pro semper, sed in tempore necessitatibus: tunc enim obligant. Sunt & alia quædam partim affirmativa, partim negativa, ut est Restitutio rei aliena: illud namque mandatum præcipit, ut restitutatur, & vetat ne detineatur quod alterius est, & huiusmodi præcepta obligant semper, & pro semper. Propter ea non sufficit, quod is, qui ad restitutionem alicuius rei tenetur, proponat se aliquando illud redditurum, sed necesse est, ut euangelio restitutus, ut non retineat alienum inuitu domino: hoc enim mandatum est negatiuum, quod obligat (ut diximus) semper, & in omni tempore.

Differentia inter Sacra-Huic quæstiōni respondeo, Magnam esse inter Pœnitentiam & Baptismum differentiam: Sacramen-tum enim Baptismi est spiritualis regeneratio & na-tiuitas hominis interioris: adeò ut quemadmodum id, quod denuo nascitur, definit esse quod erat prius, & recipit aliud esse, ita ut nihil in eo maneat, quod erat prius; ut cùm ex semine nascitur arbor, semen esse definit, & arbor recipit aliud esse: sic homo, cùm spiritualiter nascitur, interit totus homo verus, qui Simile.

Si enim eques aut miles quispiam in Regem delin- Simile.

quat tam grauiter, ut mortis supplicio dignus sit, potest ea Regi præstare obsequia, ut eius gratiam iterum, & generalem delicti condonationem meratur: aut fin tantum, potest id agere, quo qui-

dem Regem sibi faciat placatum, non tamen absolu-

tam remissionem, sed commutationem poenæ

mortis in exilium aliquot annorum mereatur. Sic

legimus quondam Dauidem Abfoloni filio suo fe-

cille: nam cùm fratrem suum Amnon occidisset, in-

cidit in indignationem patris & postquam triennio

exulasset, veniam a patre impetravit; tali tamen

conditione, ut patris palatum non intraret, & fa-

ciam eius non videret. Eodem modo cùm contritio

pœnitentis non est omnino perfecta, Deus per virtu-

tem huius Sacramenti remittit homini culpam si-

mul, & æternam poenam, quam merebatur; non vult

tamen huiusmodi statim caeleste suum palatum in-

trare, aut in conspectum suum venire, quādū non

est perfectè purgatus, siue in hac vita, siue in altera.

Eodem modo Deus quoque fecit ipsi Dauidi, cui

ob confessionem & magnam pœnitentiam ignouit

culpam adulterij commissi, eumque recepit in gra-

tiā, quam amiserat: & tamen postea multa im-

misit illi flagella, multasque calamitates ob pecca-

tum iam condonatum. Quod peccatum verius vñ-

quam fuit remissum illo Moysis & Aaronis, ad a-

Num. 20. quas contradictionis? tamen licet remissum esset,

mansit pena, à diuina Iustitia contra illos pronun-

ciata; nimis quod non intrauerint in terram pro-

missionis. Id sapienter & in hoc Sacramento vñ-

venit, in quo per virtutem passionis Christi, quo-

operatur in illo, remittitur culpa, & redditur diuina

gratia: manet tamen homo propter imperfectam

contritionem obligatus ad certam aliquam poenam,

quām statuit illi diuina Iustitia. Et quamvis multa

virtutum opera inueniantur, quæ faciunt ad minu-

endam & tollendam penam illam; præcipue tamen

ea opera ad hoc conducunt, quæ aspera sunt & dura

carni, atque affligunt illam. Caro enim, ut inquit B.

Gregorius, cum suis delectationibus & appetitibus

Gratia, Opus sc. spiritual.

M m 3 quia

quia hominem ad peccatum adduxit, aequum est, ut castigata & afflita liberet iterum ab illo: & cum, ut placeamus illi, displiceamus Deo, etiam omnino ratione est consentaneum, ut affligamus & cruciemus illam, quo vel sic iterum Deo placeamus.

DE ORIGINE ET CAUSA

Satisfactionis.

CAPUT II.

CVm viderimus necessitatem Satisfactionis, videamus nunc originem, & principium illius, ut melius intelligamus, cuius qualitas esse debet. Hoc ut commodius faciamus, meminisse debemus illius, quod diximus antea, nimirum veram poenitentiam, & gratiam conuersiois in peccatore maximam esse gratiam, & misericordiam, qua potest homini contingere in hac vita. Etenim licet gloria praestantior sit quam gratia, hac enim est gratia accepta, illa vero gratia consummata: tamen maior est gratia, qua Deus liberat hominem a peccato, & in statum gratia adducit, quam qua postea in gratia constituto dat gloriam. Præterea, quemadmodum Baptismus, qui porta est omnium Sacramentorum, & principium humanae regenerationis, secum adfert omnes virtutes, & dona Spiritus sancti, illius gratiae coniuncta, à qua bona hac omnia descendunt: sic vera poenitentia, qua est principium nostræ resurrectionis, secum adfert eadem omnia dona atque thesauros, peculiariter autem nouam producit lucem & cognitionem rerum spiritualium, & diuinorum, ad quatum claritatem homo antea cœcitur, tanquam is, qui stabat in regione tenebrarum, & in umbra mortis. Adfert etiam nouam charitatem & amorem Dei, qua forma est vera poenitentia, omniumque virtutum; mirabilesque affectus & sensus, ad hanc virtutem pertinentes, in animabus nostris generat. Quemadmodum enim amor naturalis principium est omnium affectuum & passionum naturalium; sic amor Dei supernaturalis, est causa omnium affectuum & sensuum spiritualium, & tantò efficacior causa, quanto amor ille maior est. Et sicut varie differentesque gratiae sunt conuersiois, in uno maiores, ut illa in B. Augustino fuit, & S. Paulo, multisque alijs; in alijs minores quemadmodum ferè solent esse ordinariae, & quotidianæ; ita etiam maiores, aut minores sunt affectus & motiones interiores, quas hæc virtus generat.

Producit igitur hæc virtus in anima tam magnum dolorem, & compunctionem, eò quod Deum offendit, ut mallet homo mille tormentorum genera sustinere, quam tales Deum offendisse. Generat quoque maximum timorem diuinæ Maiestatis: vider enim quod illam offendit, atque ad iram provocat tanquam infinitis peccatis, propter quæ nouit securisse illius indignationem. Profert etiam summum pudorem, ita ut erubescat in diuina Maiestatis conspectum venire: quemadmodum est pudor ille, quem scemina habet, quem maritum offendisset, à quo post peccatum dimisum iterum in dominum recipetur: sicut erat ille, qui publicanum Euangelicum cohibebat, quo minus oculos in cælum auderet attolere. Adfert etiam secum ingens desiderium satisfaciendi Deo per conuenientem poenitentiam, propter iniuriam illi irrogatam; necnon & desiderium sumendi deinde vindicta.

Caro mali causa.

Et autem hoc melius intelligamus, imaginemur quid esset factura casta mulier, si absenti cuidam nobili viro nupta, persuaderetur à lena quadam alium esse virum suum; ipsa quæ credulacum illo habaret, ipsoque ut sposo proprio vteretur. Dic mihi qualem, quomodo ferret hanc imposturam melius docta, quomodo tractaret hanc impuram lenam, quid faceret? quid diceret? quem animum conceperet contra illam? Parum sanè videretur illi, sanguinem potare & carnes dilaniare illius, à qua sic est decepta, & turpitudine tam intolerabili maculata. Anima igitur, cui Deus oculos aperuit, & cui nouum lucem dedit, cuius beneficio manifestè videt, quis sit verus suus & legitimus sponsus, quis ultimus finis suis, ad quem est creata: videt etiam ex altera parte se errore & impostura lena illius, hoc est, propriae carnis eò deuenisse, ut extenderet amoris sui brachia ad creaturas, eas amplectendo, & prosequendo amore illo, qui soli debetur Creatori: anima, inquam hæc, dum vider huius adulterij cauam esse carnem suam, quomodo poterit se à vindicta contineare? quomodo poterit eam non affligere, & cruciare, ut iniuriam hanc vlciscatur? Hinc oriuntur excessus illi, quibus seipso affligunt poenitentes quidam in initio sua conuersiois, quos nulla vi à disciplinis, ciliis, ieiunijs, & similibus corporis asperitatibus posset quis prohibere: adeò, ut multi excedant modum, & lèdent sanitatem, finon carent, ut magnum in hoc iudicium & discretionem adhibeant. Talis erat spiritus poenitentia, quem indicat Iob his verbis, vbi dicit, *Peccavi, quid faciam tibi? O custos hominum?* quasi diceret, iuxta B. Augustini expositionem; Confiteor tibi Domine peccati mei, & dolor quem properter illud patior tantus est, ut non recufer vel maxima sustinere supplicia: inbo mi Domine, quid me facere velis: paratum iam metib; ad omne, quod de me facere soles, offero, quod enim offeram tibi non habeo aliud, quam cor dispositum ad omnia facienda, quæ tu præcipes si me iubebis viuis torri flammis, aut ut corpus meum in minutissimas partes dispercam, aut ut aliud quodcumque tormentum crudelissimum subeam, ecce paratum cor meum ad hæc omnia. Offero igitur me manibus & pedibus ligatum, & proiectum in terram ante pedes tuos; non fugio, ad alium indicem à sententia tua non appello, ad aliud tribunal non recurro, non me excuso, non supplico, nō cupio ut pœnam mihi minus, sed iudices & condemnes me secundum tuam voluntatem. Tu sis gladius, ego ero caro, seca & scinde vbi tibi placet, saltæ ut remittas mihi peccatum quo te offendii. Eodem modo etiam David sese affligebat in quadam Psalmo, cum dicit; *Afflatus sum & humiliatus sum nimis: Psal. 37, 9. rugiebam a genitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum, & genitum meum à te non est absconditus. Cor meum conturbatum est &c.*

Et sic etiam affligere, humiliare, & castigare debent carnem suam, qui tales Dominum offendunt: nam, ut B. Augustinus dicit, anima, quæ contra voluntatem Dei Creatorem suum contemnendo, semetipsam in creaturis amore inordinato oblectat, meritò purgatur & affligitur voluntarijs penitentia, pro voluntarijs delectationibus, quibus scilicet luce priuauit. Et quia naturaliter culpe debetur pœna, quia corrigitur, & in ordinem redigitur: aequum est, ut vltro amplectatur pœnas, qui non veritus est tantam committere culpam: & quoniam homo peccando a spernatus est summum bonum, vltissimaq; cum creatura permutauit, (quod profectò maxima iniuria & contemptus est supremæ illius Maiestatis) iustum est, ut se se voluntariè humiliet, contemnet, atque ad puluarem vsque abiiciat, qui habuit tan-

sum De-

tum Dominum tam vili existimatione. Hoc igitur modo student satisfacere Deo hi, quibus a Domino aperituntur oculi celesti illo lumine, quo cum agnoscentes immensam magnitudinem divinæ beatitatis, in ea etiam agnoscunt magnitudinem sua malitiae, & propterea ad satisfactionem anhe-
lant.

Ad confirmationem huius, ad exemplum etiam, & confusione quorundam nostri seculi hominum, qui hanc re nemis frigidis sunt: referam hoc loco partem historiae cuiusdam de rigore, & austeritate mirabilis quorundam Sanctorum penitentium, quos vidit Iohannes Climacus in quadam monasterio, quia historiam hic vir sanctus, tanquam testis oculatus, his verbis refert.

Cum, inquit, pertuerissem ad penitentium monasterium, immo verò ad religionem fugientium, videtur reuera (sicidere id audeam) quia negligenter oculi non vidit, auris que desidiosi non audiunt, & in cor pigri hominis non ascenderunt, res & verba quæ Deo vim inferre possent, habitus & studia que ipsius clementiam celerrime flectent. Quosdam enim ex reis illis vidi noctibus totis vsque manè sub diu stare peruigiles, pedeque immobiles tenere: cumque somno miserabiliter depressi agitarentur, vim naturæ inferre, nullamque fibi ipsi requiem omnino indulgere, sed seipso increpare, ignominis que & consumelij afficere atque excitare. Alios miserabiliter in celum intuentes, & illic adiutorio cum gemitu & suspirijs & vocibus inuocantes. Alios in oratione existentes, ac reorum in morem vincitib; post terga manibus humi luridas facies suas inclinantes, indignosque se qui in celum aspicerent vociferantes, nec quicquam ad Deum dicere orando præ cogitationum & conscientia hesitatione presumentes, neque quomodo vel unde orationem facerent prælumentes, solamque animam tacitam, mutamque mentem Deo offerentes, tenebris ac desperatione plenam. Nonnullos in paupiamento strato cilicio & cinere sedentes, ac faciem genibus operientes, frontemque in terram collidentes. Alios iugiter pectora tundentes, animamque suam ac vitam suspirio ingenti reuocantes. Ex his alij quidem paupiamento madefaciebant lachrymis: alij verò, quia lachrymarum imbræ non haberent, seipso misericordiam lamentabantur. Plurimi, vt fieri in mortibus solet, super animabus suis vultatum dire vocis emittebant, angustiam cordis ferre non valentes. Alij ex intimo corde rugiebant, atque intra os gemitus sonum cohibeant. Interdum verò cum se contineat non possent, repente exclamabant. Vide ego illuc nonnullos habitu & cogitatione & actu quasi à semetipsis excessissent, ac stuporem mentis incurvissent, veluti ænos quosdam summo ex merore effectos, totos tenebris obsitos, & ad omnia vita humi veluti insensibiles factos. Mente quippe iam in humilitate abyssum demerferant, ac mœroris igne oculorum lachrymas exicciabantur. Alios item meos sedere, atque in terram fixis obtutibus stare perspexi, caputque asidiuè mouere, & leonum in morem ex intimo corde rugitum ac gemitus emittere. Ex his alij plenis remissionem omnimodam inquirentes orabant. Alij ex ineffabili humilitate indignos se remissione iudicabant, nec omnino posse Deo rationem reddere clamabant. Quidam hic excruciani, vt illuc misericordiam consequerentur a Domino supplices poscebant. Plerique ex conscientia onere attriti ac depressi, fatis sibi ex intemis esse dicebant, si vel supplicijs eximerentur, regnoque non potirentur. Vidi illuc animas humiles contritas, & præ graui pondere incurvatas ac dejectas, quæ vocibus illis suis ad Deum emisæ, la-

pides quoque ipsos ad compunctionis sensum emolliere potuissent. Ita enim defixis in terram lumenibus aiebant: Nouimus sanè, nouimus, omnibus iam pœnis atque cruciatibus nos esse dignissimos. Et merito quidem, neque enim idonei iam sumus, qui pro debitorum nostrorum multitudine satisfacere possumus, etiam si orbem vniuersum, vt pro nobis lugat, conuocauerimus. Illud solum oramus, istud deprecamur, id tota animi intentione supplicans, ne in ira tua arguas nos, neque in furore tuo corripias nos, neque iustissimi iudicij tui legibus excrucies nos, sed parcus & misericordius. Satis enim nobis est ingenti illa tua, aterribili combinatione, supplicijsque illis occultis, ignotis atque inauditis liberari. Neque enim, vt pœnis omnino liberemur, petere audemus. Quia enim facie, quo animo id audeamus, qui profecitionem nostram violavimus, eamque post priorem clementissimamque remissionem forcidauimus? Illic profectò, dulcissimi amici, illic verba David rebus ipsis cerneretis Psal. 101 implera, ærumnis affectos homines, atque usque in finem vite incurvatos, totisque diebus meos incedentes, & ex putrefactis corporis partibus foerorem exhalantes, qui quasi sine villa carnis cura degarent, obliuiscerant comedere panem suum, potumque aqua cum gemitu miscebant, & cinerem cum pane manducabant. Adhaerant illorum ossa carni, ipsisque vt fecundum exaruerant, nec quicquam apud illos audiueris, nisi haec verba: Væ, vae me miserum, me miserum. Iuste, iuste, parce, parce Domine. Nonnulli, Miserere, dicebant. Alij verò rufus miserabilis clamabant: Ignosce, ignosce Domine, si possibile est. Vidisses in illis afflantes linguis instar canum ex ore procedentes. Ex his alij sub ardentiissimo Solis altu seipso cruciabant. Alij contraria crux frigore se affligebant. Quidam modicum aquæ degustantes, ne omnino siti exarescerent, ita quietebant. Nonnulli cum panis exiguum quid accipiebant, reliquum manu longius proiecabant, indigos se qui rationali cibo vescerentur afferentes, quippe qui irrationaliter egissent. Quem aquid illos locum risus habere poterat? quem otiosius sermo? quem iræcunda? quem furor? Nec enim quod in hominibus iræcunda esset sciebant, adeo lucus furorem omnem penitus extinxerat. Vbi apud illos contradicisti? vbi festiuitas? vbi confidentia? vbi corporis obsequium & cura? vbi vel vestigium inanis gloria? vbi deliciarum expectatio? vbi tentis vii cogitatio? vbi pionorum degustatio? vbi fertuissis olla solatium? vbi gula vlla illecebra? Horum enim omnium apud illos spes nulla erat. Non terrena cuiusquam rati cura agebantur. Non iudicare vllum omnino hominem dicerant. Nihil horum penitus in illis inueniesset. Ceterum iugiter ad Dominum clamabant, solaque orationis vox audiebatur. Alij enim peccatis validi manibus cædentes, quasi iam ad ipsam astarent cœli ianuam ad Dominum dicebant: Aperi nobis iudex ianuam. Aperi nobis, ex quo illam nobis ipsi per peccatum clausimus. Clamabat alius: Ostende faciem tuam tantum, & salu erimus. Alius econtra: Appare his qui in tenebris & umbra mortis sedent, humilium tua. Alius rufus: Cito Psal. 53. anticipent nos misericordia tua, quia pauperes peri- Psal. 106. gressus est? Cuncti verò sedebant semper ante oculi Psal. 49.

los suos mortem accidentes ac dicentes: Quid putatis continget? Quemam erit illa sententia? quis finis nolter? Putas erit reuocatio? num supererit vila spes venia mortis? humilibus? reis? Num valuit oratio nostra ingredi ante conspectum Domini? aut merito repudiata est, abiecta atque confusa? Aut si forte intravit, quantum peregit? quantum placauit Deum? quantum profecit? quantum operata est? Emissa quippe ex immundis corporibus & labiis, parum virium habere potuit. Putas omnino reconciliavit iudicem? an ex parte? An vulnerum vel medietas deleta est? Quippe maxima cum sint, plurimis & laboribus & sudoribus & doloribus indigent. Putas appropinquauerunt nobis Angeli custodes nostri? an adhuc longius a nobis stet? Nisi enim illi appropient nobis, inutilis & infructuosus est omnis labor noster. Neque enim habet vim confidens oratio nostra, neque pennas munditiae, vt ingredi ad Deum possit, nisi hanc e proximo assumant Angeli qui nobis presunt, eamque offerant Domino. Non inquam verò habentes huiusmodi ad iuvicem dicebant: Num fratres aliquid proficimus? num petitione nostra potiemur? num iterum suscipit? num aperit? Alij verò ad ista respondebant: Quis nouit, vt dixerunt Niniu, fratres nostri, si forte penitentia Dei, atque ab ingenti illa penitentia nos liberet? tamen quod nostri munera est non negligamus. Et si quidem ille aperuerit, bene est, si vero alias, benedictus Dominus, iuste exclusit nos: Veruntamen perseveremus pulsantes, usque ad finem vitæ nostræ. Foritan improbitati nostræ ac perseverantia cedens aperiet, benignus quippe & misericors est. His atque huiusmodi seipso exhortantes atque excitantes aiebant: Curramus, fratres, curramus: cursum enim opus est, & vehementer cursum, quoniam cœtu nostro decoro atque optimo excidimus. Curramus, neque huic carni nostræ sordide atque nequam parcamus fratres, sed occidamus illam, si cur prius occidit nos. Sic beati illi rei faciebant. Genua illis ex perpetuo orationis vnu obcalluerant. Oculi defecit atque defatigati intus profundè recesserant, pilis omnibus ciliorum amissis. Genæ ardentium fureore lachrymarum adusta videbantur, facies marcescentes ac pallidae squallebant, nihilque à mortuis in comparatione differebant. Pectora tunsionum iætibus dolebant, liuidaque sanguinem ex crebris illusionibus emittebant. Vbi lecti vñs? vbi indumenti munditia & firmitas? Omnia ibi discisa erant & sordida, ac pediculis operta. Quid autem est eorum, qui à demonibus arripuntur, si illis conferatur, afflictio? quid mortuos plangentium amaritudo? quid mœror in exilio degentium? quid paricidij reorum pena? Nihil sane est illorum pena suppliciumque quo inniti afficiuntur, si voluntaria iltorum pena conferantur. Sed quædo, fratres, ne ea quæ dicta sunt fabulas existememus. Rogabant nonnunquam isti magnum illum iudicem, pasterem dico, inter homines angelum, vt ferrum ac torques collo ac manibus imponeret, pedesque patientem constringeret ligno, nec eos prius inde solueret, quam sepulchrum iucederet. Imò verò nec sepulchrum quidem. Neque enim profecto hanc quoque beatorum illorum reuefa mirabilem ad Deum charitatem atque penitentiam abscondam. Quoties ad Dominum profecti & incorrupto tribunal iudicis sistendi erant, felices illi regionis penitentium ciues, hoc per eum qui sibi præserat adiuvantes à magno illo summis precibus perebant, ne sepultura humana dignarentur, sed brutorum instar, aut fluminalibus vndis traderentur, aut in campum proiecti bestijs deuorandi permitteretur. Quid etiam nonnunquam fecit illorum precibus obtemperans discretionis lucerna, iubens illos omni psalmodia omnique honore priuatos projicere. Cùm vero extrema illorum hora aduenisset, terrible omnino, miserandumque spectaculum cerneret. Nam cum eum qui se precedebat efflare iam animam sensisse socij, adhuc sensu integro vigente, circumstabant illum siti astuantes, & lugentes, ac desiderio pleni, miserabili omnino habitu mortisque sermoni capita sua commouentes, efflantem iam animam interrogabant, misericordiaque flagrantes aiebant ad illum: Quid est frater? quoniam modo tecum agitur? quid dicas? quid speras? quid suspicaris? percepisti ne ex labore tuo quod quarebas? aut non valuisti? peruenisti ad portum, aut nondum portus es spes tua? Accepisti certam aliquam fiduciam, an adhuc incerta spes fluctuas? consecutus es libertatem, an agitatur, ambigitque cogitatio? Sensisti aliquam in corde tuo lucem, an tenebris adhuc & igit nominis confusione plenum est? villane tibi vox intrinsecus facta est, dicens: Ecce sanus effectus es? aut, Dimitiatur tibi peccata? aut, Fides tuae salutem fecit? Illamne tibi adhuc vocem audire videris, qua dicitur: Converterantur peccatores in infernum? & Ligatis manibus, & pedibus mittite illum in tenebras? & Tollatur impius, ne videat gloriam Dei? Quid ait frater? Dic nobis, oramus, vt & nos scire possumus, quid nam illic nos maneat. Tuum quippe tempus iam clausum est, aliudq; de cetero in æternum non inuenies. Ad hæc quidem alij dormientium: Benedictus, aiebant, Dominus, qui non dedit nos in captiōnem dentibus eorum. Alij verò illud gemetes dicebant: Forsan pertransibit anima nostra aquam intolerabilem. Quod nondum confidentes aiebant, sed considerantes, quæ sit patendum illud terrible incertumq; iudicium. Alij verò etiam meos quiddam respondebant ac dicebant: Væ animæ illi, quæ non fertur, proficiens suam integrum & immaculatum, hac enim hora sciet, quid illi preparatum sit.

Quæ ergo omnia cum apud illos audissem & vidi, parum abfuit quæ desperatione absorberer, cum meam intuerer malitiam & negligentiam, cæque Sanctorum illorum afflictionem compararem. Quemam verò qualisve erat eius loci facies & habitatio? Tota tenebrosa erat, informis, fœtida, sordida, squallida. Carcer enim & condemnatio rectissime appellabatur. Ipsa denique vel sola loci contemplatio perfectæ penitentiae ac luctus magistra erat. Sed ea quæ alij difficultia atque impossibilis videbantur, eis quæ virtute ac spiritualibus diuitijs se excidisse meminerunt, grata sunt & amabilia, sitque eorum perfacilis assumptio. Anima enim quæ priori confidentia priuata, spe consequenda beatæ tranquillitatis excidit, signumque castitatis aperuit, diuitijsque gratiarum poliata, & diuina consolacione destituta est, pacatumque & placitum Domini violauit, extinxitque iam in se decorum lachrymarum ignem, quoties horum memoria tangitur, quæ per suam negligentiam se amississe retinet, acerrimo dolore compuncta & vulnerata, non solum quos prædiximus labores, cum omni studio & alacritate suscipit, verum etiam seipsum maestare per exercitacionis magnitudinem contendit: si tamen in illa charitatis ac timoris Domini fauilla vlla derelicta est. Huiusmodi profecto erant beati illi, hoc enim secū in animo voluentes, virtutisque quæ exciderant altitudinem considerantes: Memorati sumus (aiebant) dierum antiquorum, ignitique illius studij nostri. Alijad Dominum clamabant: Vbi sunt misericordia tua? quæ ostendisti animæ nostræ in fortitudine tua? Memor esto opprobrij, & laboris ser. Iob 29. Alius verò: Quis, aiebat, mibi tribuat, ut sim iuxta merces pristinos, secundum dies, quibus

quibus Deus custodiebat me? Quando splendebat lucernarius super caput meum? Sicque priores omnes virtutes tuas memorabant, atque illa infantium more plorabant, dicentes: Vbi est orationis puritas? vbi huius certissima fiducia? vbi dulces lachrymæ in amaritudine? Ecce vbi sunt? Vbi intima munditia & castitatis spes? Vbi beatissima ac placidissima quietis expectatio? Vbi sincera ad pauporem fides? Vbi rationis illius in nobis efficacia & virtus? Perierunt ista omnia, & quasi nunquam visa sunt defecerunt, vtq; nunquam fuerint, ita deleta sunt & perdita. Illa cum gemitu & lamentatione prosequentes, ita demum alij vt à demonio arriperentur orabant. Alij vt mortuum inciderent precibus à Domino poscebant. Plurimi oculos amittere, miserandumq; omnibus spectaculum fieri optabant. Nonnulli paralytici fieri, & langorem corporis contrahere, solum ne futura supplicia experiri cogerentur, cupiebant. Ego autem, à amicis nescio, quo pacto diutius inter luentes versatus sum, toto que animo in illorum admiratione suspensus, meipsum continere non potui. Sed vt ad id, vnde aberrarat, redeat oratio, cum triginta dies in custodia illa perseverarem impatiens, in magnum illud cœnobium, ad magnum Patrem reueritus sum, qui vt me aspergit immutata facie, totumq; veluti atronitum, agnouit sapientissimus immutationis causam, & ait ad me: Quid est Pater Iohannes? Vidistine laborantium certamina? Ad quem ego: Vidi, inquam, Pater, vidi & admiratus sum, felicior resque exsistimau, qui post lapsum ita lugent, quam qui nunquam lapsi sunt, & seipso non sic deflent. Haec tenus Iohannes Climacus: qui hæc omnia, aliaque admiranda, & horrore plena fatetur se proprijs oculis suis vidisse.

Hanc tam prolixam historiam hoc loco recensere volui, ob multas causas. Primo, vt confundamur & humiliemur, videntes exiguum affectum, & tepidos hominum animos, in ijs, quæ ad poenitentiam spectant, hoc nostro seculo: quod sanè fiet, si nostra exercitia cum illorum antiquorum conferamus. Secundo, vt videamus quo se exirendit charitas, & lux Spiritus sancti, quæ semper est parata omnibus fidelibus Christianis, tan his qui nunc sunt, quam qui fuerunt, & erunt aliquando: si velint semetipso castigare, & vt illi fecerunt, affligere. Tertio, vt hac spes & exemplo inuitati faciamus aliquid amplius, quam fecimus haec tenus, maximè cum audiamus sanctos illos Patres tanta fecisse: Cum tamen illi nec alia corpora quam nos habuerint, nec alium Dominum & protectorem in suis tribulationibus, quam nos habemus, ideo namque maiora proponimus, ne, quæ minora sunt, nobis videantur impossibilia. Verum quidem est, non debere nos animum despondere, finis statim faciamus, quod Sancti illi fecerunt: quemadmodum enim in humano corpore multa membra sunt, vnum alio nobilius: & in celo diversæ sunt mansiones, vna sublimior altera: sic in Ecclesia diversæ sunt gradus meritorum, diversæ vita, & poenitentia diversæ, quæ ad illud disponunt: & quod ad vnum vitæ genus requiritur, id non statim necessarium est ad aliud. Neque statim contendere debemus, vt faciamus omne id, quod Sancti illi fecerunt: multa namque proponuntur potius ad admirationem, quam ad imitationem: quod enim Gianti quadrat, id non conuenit etiam nam: & quod spiritum excelsum decet, id non semper conuenit etiam humili.

DE TRIBVS PRIMARIIS OPERIBUS, quibus Deo pro peccatis satisfacimus.

CAPVT III.

CVM proprium sit operibus afflignantibus, & quoniam nesciunt peccata sunt, (penalia vocant Scholastici) satisfacere: hinc est vt tria secundum doctrinam Patrum & Ecclesiæ, opera satisfactoria numerentur, Ieiunium, Eleemosyna, & Oratio: hæc enim opera, præterquam quod sancta sunt, etiam molestiam & penam habent adiunctam carnemque affligunt: & sic per penam doloris pro delectatione culpæ satisfacunt. Præterea cum in homine tria sint principalia, quibus frequenter Deum offendimus, diuitia corporis, & anima: æquum est, vt iisdem etiam Deum placemus, eiq; satisfaciamus, & de vnoquoq; offeramus illi sacrificium, quod tribus his virtutibus fieri consuevit: Eleemosyna, per quam diuitias offerimus: Ieiunio per quod corpus: & Oratione, per quam animam immolamus. Deniq; cum peccata omnia fiant aut contra Deum, aut contra nosipso, aut contra proximum: etiam tres ista personas totidem virtutes respiciunt. Ieiunium enim ad nos, diuitia ad proximum, & oratio pertinet ad Deum ipsum.

DE PRIMO SATISFACTIONIS opere, quod est Ieiunium.

CAPVT IV.

Qui igitur vult Deo veraciter & ex toto cor de satisfacere, debet sele precipue in his tribus virtutibus exercere: incipiens a Ieiunio, quod (vt diximus) cum dolore penæ pro delectatione culpæ satisfacit, & carnem castigat, quæ sæpe fons est, origo & mater omnium nostrorum peccatorum. Ieiunio enim, vt D. Bernardus dicit, quo ab ipsis quoq; licitis abstinemus, ea nobis, quæ prius commisimus illicita, condonantur. Quid vero est condonari commissa, nisi ieiunio breui ieiunia redimi sempiterna? Gehennam enim meruius, vbi nullus cibis est, consolatio nulla, terminus nullus, vbi guttam aquæ diues postulat, & accipere non meretur. Bonum ergo est & salutare ieiunium, quo redimuntur aeterna supplicia, dum remittuntur hoc modo peccata. Non solum autem abolitio est peccatorum, sed & extirpatio vitorum: non solum obtinet veniam, sed meretur gratiam: non solum delet peccata præterita, quæ commisimus, sed & repellit futura, quæ committere poteramus. Ieiunium enim, vt Petrus Rauennas ait, est vitorum mors, vita virtutum, pax corporis, mens, & sol. Serm. de brorum decus. Est ieiunium robur mentis, vigor ieiuni & e- animarum. Est ieiunium castitatis murus, pudicitia, teem. & propugnaculum, ciuitas sanctitatis. Est ieiunium schola meritorum, ecclesiastica vita viaticum salutare. Est ieiunium in uitio Christiani militie principatus. Et alibi: Ieiunium scimus esse Dei arcem, Christi castrum, murum Spiritus sancti, vexillum fidei, castitatis signum, sanctitatis trophæum. Ieiunium, ait Augustinus, purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subiicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentia nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verò lumen accendit. Ieiunium est frænum appetitum, mortificatio passionum, disciplina vite, temperantia cupiditatis. Ieiunium est frater paupertatis, filius patientie, mater castitatis, focus orationis, cultor amoris proprii, custos nostræ salutis, remedium placandi Deum & gratiam imprestandi efficacissimum. Ieiunio Deum iratum placunt Niniuitæ: ad ieiunium tanquam ad sacrum asylum in omni sua tribulatione confugiebant filii Israel: ieiunio tres adolescentes illi se se: uebantur à furore Dan. & Reg. 7. & alibi. Regis

Magna triplex
operum horum
conuenientia.

4. Reg. 2.
Exod. 34.
Matth. 4.
Marc. 1.

Regis Babylonis: ieunans Helias in igneo curru ad celos raptus est: ieunans Moyses legem accepit: ieunando Filius Dei ad Euangelij prædicationem se præparauit, nō ob necessitatem suam, sed exemplum nostrum.

Quare qui pro peccatis Deo vult satisfacere, vindictam sumere de inimicis suis, & omnibus his frui priuilegijs, armetur forti & sancto sui ipsius odio, hoc est, sumat arma contra propriam carnem suam, exerceat iustitiam, & castiget eam ieunio, vigilis, disciplinis, ciliicijs, asperitate vestium, duritie lecti, & quacunque potest vita austeritatem: His enim medijis non tantum Deo satisfaciet, verum etiam gloriosiorem de hostibus reportabit victoriam, & corpus spiritumq; suum faciet templum vitium Spiritus sancti.

In castigād
carne adhib
da discretio
Lemit. 2.

In *enstigada* Facienda tamen haec omnia sunt cum sollicita di-
carne adhibet fricatione, atque moderatione, vt ita opprimamus
da *discretio*. hostem ne occidamus hominem, & subiectum ipsum
Lcui. 3. perdamus, quo nobis opus est in cultu diuino per-
gendo. Hanc ob causam iubet Dominus in omni-
bus antiqua legi sacrificijs offerri sal, ad significan-
dum discretionem & temperantiam in omnib, spi-
ritualibus sacrificijs obseruandam. Huius discretio-
nis defectu multi homines p̄j defatigantur, syntexi
debilitantur, & in medio itinere deficitur: quapro-
pter tandem ad recuperandam sanitatem ab exerci-
tis spiritualibus abstinere, & (quod peius est) ipsam
quaque virtutem, quæ ab ijs dependet, deserere co-
guntur.

ius verba inquit B. Augustinus: Scriptum est: *Redi-*
me peccata tua eleemosynis. Propterea Dominus no- *Temp.*
ster potissimum ratione habebit eleemosynarum, cu
ad iudicandum veniet, mercede daturus vniuersum.
Dicit enim: *Venit benedicti Patriis mei, posside pa-*
ratum vobis regnum à constitutione mundi: quia esuri-
ui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi
bibere, &c. quasi diceret: Difficile est, vt si examinem
vos, & appendam vos, & scruter diligentissime facta
veltra, non inueniam vnde vos dannate: sed ite in regnum
Esurui enim, & dedistis mihi manducare. Non ergo
itis in regnum, quia non peccatis: sed quia veltra pec-
cata eleemosynis redemptis. Rufus & illis: *Ita in reg-*
nem aeternam, qui paratus est Diabolo. & *Angeles eius.*

DE SECUNDO SATISFACTIONIS
opere, Eleemosyna.

CAPVT V.

Ieiunium magis sit meritorium, necesse est illi adiungere opera misericordiae: nam teste Beato Augustino, Ieiunium sine charitate & eleemosyna, est lampas sine oleo. Et alio loco idem Sanctus dicit: Noli purare ieiunium iustificare. Ieiunium te castigat, non alterum reficit. Fructus eius sunt angustia tua, si alteri praestiteris latitudinem. Ita ieiunia, ut alio manducante pranum te gaudeas, propter orationes, ut exaudiaris. Ibi enim ait: *Adhuc loquento te dicam, Ecce adsum: si fregeris ex animo esurienti panem. Vis orationem tuam volare ad Deum?* Facillit duas alas ieiunium & eleemosynam. Hac ille. Contentit Petrus Rauennas: ieiunium, ait, quamvis auferat vitiorum morbos, carnis amputet passiones, criminum causas propellat: tamen sine misericordia vnguento, sine pietatis riuo, sine eleemosyna sumptu, perfectam salutem in me tibus non reponit. Ieiunium sanat vulnera peccatorum, sed cicatrices illorum sine misericordia balta- mo non tollit. *Eleemosyna*, inquit Tobias, ab omnibus peccato, & a morte liberat, & non patietur animam inire in tenebras. Et Ecclesiasticus, *Ignoramus ardentes extinguimus aqua, & eleemosyna resipit peccatis*, quem locum exponens B. Ambrofus: Magna, ait, est eleemosyna, quae ardentium criminum globos benevolentia sus-

Tob. 4.

Ecclesiastes

Am. S.

Comparatio
Eleemosynæ
& Baptismi

tinguitur: adeo ut peccatorum remitto, quia feme data est in Baptismo, detur quotidie per elemosynam, tanquam per secundum Baptismum. Verum quidem est, hanc comparationem non per omnia esse similem: magna tamen laus est & gloria elemosynæ, quod cum lauacro illo cœlesti comparatur.

cum illud sors sit, & ianua vite eterna. Quare & Propheta Daniel remeditum, quo Nabuchodonozorem Babyloniam Regem ab illa seuera sententia, tanquam fulmen calitus missa, liberaret, aliud non inventit, quam quod consulti ei, vt ad lacram eleemosynas ezechias cōsūperare dicere. Quare &

et quoniam quod inimicis, ut ad faciem eleemosynam anchoram cōfugēret, dicens: *Quamobrem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum.* Optimè namq; intelligebat sanctissimus Propheta, quām magnum haberet momentum ad imperatandam misericordiam apud Deum, misericorditer agere cum proximo: cū certum sit, quā mensura mensū fuerimus, eadem nobis remetetur. Et ideo in die iudicij opera misericordiæ in maximo erunt pretio, posteaquam secundum ea omnis nostra vita iudicabitur, ut ait Dominus apud Matthæum. In cuius verba inquit B. Augustinus: Scriptum est: *Redime peccata tua eleemosynis.* Propterea Dominus nostra potissimum ratione habebit eleemosynatum, cū ad iudicandum veniet, mercedem daturum yniicit. Dan. 4. Matth. 7. Serm. 50 Temp.

ad iudicandum veniet, mercede daturus vincitq;. Dicit enim: *Venito benedicti Patriis mei, possidete pa- ratum vobis regnum à constitutione mundi: quia esuri-* Matth. 25.

ui, & dedisti mibi manducare: *sicut*, & dedisti mibi
bibere, &c. quasi diceret. Difficile est, vt si examinem
vos, & appendam vos, & scruter diligentissimè facta
vestra, non inueniātis unde vos damnē: *sed* ite in regnū
Elysiorum enim, & dediſis mībs manducare. Non ergo
it is in regnū, quia non peccasti: *sed* quia vestra pec-
cata eleemosynis redemimis. Rursus & illis: *ste in g-*
nem aeternum, qui paratus est *Diabolo*, & *Angelis eius*.

Non inde vos damno unde putatis: sed *quia esurini*,
& non *de distis mihi manducare*. Si enim ab omnibus

illis vestris factis auerſi, & ad me conuerſi, illa omnia
crimina, atq; peccata eleemosynis redemisſetis; ipsa
eleemosynæ modò liberarent vos. & à reatu rante

eleborynæ modo liberarent vos, & a reatu ranto-
rum criminum absoluuerent. Hæc Augustinus. Nec Petrus Ra-
minus illustrè est testimonij Petri Chrysologi: Ad-
venias in
in iudicio. *ad finem*

miratione, inquit, dignum est, si quis videat quam acceptus sit Deo panis, qui datur pauperi. In regno cœli coram omnibus Angelis, in conuentu resurgentem quodam Sermonem Genet. 4. Genet. 1.

tiuum, quod Abel passus fit, quod mundum conferuauit Noe, quod Abraham fidem seruauit, quod Moy ses legem tulit, quod Petrus crucem Iesu primus as- & 34.

les legent tum, quod erit crucem Iesu primus accedit, Deus tacet: & clamat solum, quod pauper comedit, dicens: *Esurini, & dedisti mihi manducare.* Qui enim misericordia est, misericordia dicens est.

mosyna amica Deo consistit, & semper ei propinq̄a
est: prō quibuscunque voluerit facile minus gra-
tia imparat, vincula peccatorum ipsa dissoluit, fu-
gat tenebras, extinguit ignem: huic cum multa fi-
ducia porta cali aperiuntur, & velut Regina intran-
te, nullus ianitorum, nullus custodum, qui afflunt,
audient dicere: Quæ tu es, vel vnde? sed omnes
eam è regione suscipiunt. Virgo et habens alas au-
reas, circumscripta per omnia venustate: sed succin-
cta, vultum habens candidum, atq; mansuetum p̄a-
nata est, & leuis, & semper ante solium regale con-
sistit.

Cum itaq; virtutis huius tanta sit vis & efficacia, ^{Yaria Ele-} qui vult Deo satisfacere, & misericordiam eius im- ^{misericordiam} petrare, induatur hac ueste, exerceat se in operibus ^{gena.} misericordia: condoleat miserijs pauperum, succur-
rens illis, si sit in sua potestate, eleemosynis: si pot-
estas defuerit, confilio, Industria, oratione, & inter-
cessione: si nece id poterit, saltem subueniat eis com-
passione, vt enim Gregorius dicit, non minus dar,
qui ex corde proximo compatitur, quam qui de o-
pibus suis illi tribuit: qui enim exteriora largitur, ^{re}
extra se posseam tribuit: qui autem flerum vel com-
passionem, ali quid sui ipsius dat. Notandum igitur

August. in
Anachrid.
cap. 7. & 71.
lxx Chry.
plogus.
Casatius.

hic est illud Augustini: *Multa sunt genera eleemosynarum, quae cu[m] facimus, adiuuamur vt nobis dimituntur peccata: sed ea nihil maius est, quia cu[m] ex corde dimitimus peccata.* Aitipulatur illi Petrus Rauénas: *O homo, inquit, memento quia sine peccato vivere non potes, & cu[m] tibi semper peccata dimitti: alteri ergo tantum ignoscere, quantum ignoscere cupis tibi: quod si feceris, certus es, quod dimitente te alteri, dimitetur & tibi.* Nō dissimile est, quod ait Cæsarius his verbis: *Qui non habet quo captiuos redimat, aut nudos vestiat: studeat proximum examinatio nō odire, nec malum inimicis pro malo reddere, sed potius amet eos, & oret pro illis, magnamq[ue] spem in misericordia & promissis Domini sui habeat, dicens: Da mihi Domine, quia dedi: dimite mihi, quia dimisi.*

DE TERTIO SATISFACTIONIS
opere, quod est Oratio.

CAPVT VI.

Luc. 18.
Luc. 15.
Osee. 14.
Iohannes D
ominus pater
tu[m] hum
iliu[m] molle.
Iohannes 2.
Aug. in
Matth. 42.
Climac.
gradu 28.
Climac.
gradu 14.
Bernard. in
Serm.

Pater ieumum & eleemosynam vtilis est etiā Oratio, non tantum ad tertium Penitentia partem, quia est Satisfactionis, sed etiam ad primam, scilicet Contritionem. Per orationem enim Deus ap[er]tissimè infundit spiritum contritum in anima peccatoris, & per illam peccatorum quoq[ue] remissio impetratur: quandoquidem huius subdio & publicanus ille Euāgelicus, & filius prodigus eam impetrarunt. Quare vt per orationem ad Deum reuertamur, hortatur Prophetā dicens: *Tollite vobis fum verba, & conseruimini ad Dominum, & dicite ei: Ommem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vtilios labiorum nostrorum.* Hoc genere verborum agit Oratio cum Deo, & mansuetum reddit p[re]stis illud diuinum, superbis adamante durus, & humilibus p[re]uentibusq[ue] cera mollius. Dic mihi, quis vnquam ab initio v[er]o huc fuit, qui tali ex corde clamans ad Dominum, nō sensit exemplo in anima sua signa atq[ue] indicia illius clementiae? Hoc est, quod ipse per Prophetā pollicetur, dicens: *Omnis qui inuocaverit nomen Domini, saluus erit.*

Vt autem oratio facilius in coolum feratur, ne-
cessē est, vt ei duas illas alas addamus, de quibus iam egimus, ieumij scilicet & eleemosyna: vt ope illarū ieumū volitet, nec quiescat, priusquam veniat in cōspectum Domini. Ratio huius vnionis & confraternitatis est h[oc], quia misericordia facit: vt oratio non veniat ante Dominum vacua, & ne dicatur oratio ficta: & faciens homo misericordiam cum proximo, prouocat Deum, vt eandem etiam faciat secum, vt docet Beatus Iohannes Climacus. Misericors esto vehementer, ait, si oratio tibi reuera cordi sit. In ipsa enim centuplum accipiemus hic, & quod sequitur in futuro. q. d. quia tu misericorditer exaudisti proximum amore Dei, etiam ille misericorditer exaudiet te. Ieumum vero iuuat orationem, hominem ad illum disponens: cum enim corpus libertum est, & nullo ciborum onere grauatum, leuius efficitur ad voluntandum in altum. Ieumantis igitur oratio, pr[et]erquam quod magis est satisfactoria, spiritualior etiam est, & purior: quam ob causam idem Climacus ait: *Mes ieumantis cum sobrietate orat, intemperantis autē impletur immundis imaginibus.* Quemadmodum autem ieumum adiuuat orationem, ita viciissim oratio ieumum: quare optimè dictum est à B. Bernardo: *Oratio virtutem imperat ieunandi, & ieumum gratiam promeretur orandi.* Ieumum orationem roborat, oratio ieumum sanctificat, & Deo representat: ita vt fortitudinem, qua opus est homini ad castigandum corpus, det gustus & spiritus orationis, cum vtraq[ue] virtus h[oc] in se recipiat partem oneris, cuius est capax, in sanctificatione hominis: vt enim

Hieronymus refatur, Ieumio passiones corporis, oratione pestes sanande sunt mentis.

Dubium igitur non est, quin secundum hanc do- Orationes
ctrinam Oratio (præterquam quod est opus Satisfactionis, & ad hunc pertinet tractatum) etiam opus sit meritorium, deuotionemque in petre & producat.

In quantum est satisfactoria, per orationem reddimus debita nostrorum peccatorum: quatenus est meritoria, promeremur illius beneficio augmentum gratiae atque gloriae. In quantum est impretratoria, consequimur per illam quod humiliiter petebamus: quatenus creas & produc in nobis deuotionem, accipimus nouam lucem, gustum, & suavitatem Dei, renouationem boni propositi atque deliderij, pacem & tranquillitatem animi, fortitudinem & promptitudinem bene operandi. Illud est, quod propriè deuotionem appellamus. Quatuor hos fructus secum adfert virtus orationis, & propterea expedit, vt in eis nos cum perseverantia omniq[ue] animi attentione exerceamus: *Quia verò de hac Virtute copiosius a li o* In lib. de O.
loco tractauimus: hic aliud nihil agemus, quam vt ratione & Christia[n]um lectorē mittamus ad Considerationes, & Orationes, quas tradidimus antea, cum de Cōtritione agebamus: vt in iis se[nt]e aliquot diebus ante & post Confessionem exercear, quo sic dolor & p[re]uentia peccatorum magis excitetur, & Deo pro illis satisfiat. Hoc enim inititum & propositum nostrum hic est. Quia verò inter alia multa vtilissima est clini[n]orum beneficiorum & peccatorum consideratio, in ea Christia[n]us potissimum exerceatur, vt alias diximus. Vbi verò iam aliquamdiu huic exercitio dede-
rit operam, potest sibi prospicere de alijs orationum & considerationum generibus, quae ponuntur in libris de Oratione: vt hac exercitiorum varietate plus lucis & dulcedinis, minusq[ue] tardij atq[ue] fastidij in rebus sacris percipiat.

SEQUITVR BREVIS MODVS CON
fiendi, in gratiam eorum, qui frequenter ad hoc
Sacramentum accedunt.

CAPVT VII.

CVM tractauerimus iam de Confessione pro iis, qui raro confituntur, dicemus nunc de modo quo preparare se ad confitendum, & examinare debent hi, qui sepius confituntur, qui multis saepe scrupulis discruciantur, cum non raro examinantes suas cōscientias, nihil inueniant, quod cōfiteri debeat. Cū enim ab una parte credant & sciant pro certo, te a peccatis nō esse planè immunes & ab altera parte nullum crimen inueniant, cōqueruntur & torquuntur in animo, putantq[ue] se nunquam bene confiteri.

Huius rei duas possunt reddi rationes: vna est, quod difficillime potest homo seipsum, & omnes conscientiae suæ angulos cognoscere: non enim frustra dictum est à Prophetā: *Delicta quis intelligit?* ab Psalm. 18. *occultis mei mundare Domine.* Altera ratio seu causa est, quia peccata iustorum (qui, teste Sapiente, sepius quoq[ue] in die cadunt) potius sunt peccata omissionis, quam commissionis, quae difficulter admodum cognoscuntur.

Pro horum intelligentia sciendum est, quod omnia peccata sunt vel commissione, hoc est, opere ali- Omne peccatum
quo malo commisso: vt sunt furari, occidere, ince[m]p[er]are aut chari, &c. aut omissione: cū scilicet bonum aliquod commissione. opus facere negligimus: vt si Deum non amemus, si ieumia, si penitum horarum, si diuinum officium, &c. intermittamus. Horum duorum generum peccatorum cum prima consistant in actione, facile percipluntur, & cognoscuntur. Alia vero, quia non cōsistunt in faciendo, sed in facere (vt ita loquar) o- mittentur.

mittendo, difficultiora sunt: quod enim non est, non potest videri, aut non facile se manifestat. Propterea mirandum non est, personas spirituales (maxime si simplices sint) non inuenire subinde peccata, quibus obnoxij sunt, cum huiusmodi raro incident in peccata commissiōis, atq; alia, quae sunt omisiōis, difficile cognoscatur. Hinc oritur, vt, dum quod confiteantur non inueniant, perturbētur & affligantur.

Peccata o-
missiōis tri-
pliūterfiant.

Ad remedium huius difficultatis visum est mihi hoc loco in gratiam talium hominum hoc Memoriale in medium adferre, in quo potissimum omisiōis peccata enumerantur. Quia verò peccata hac praecipue aut in Deum, aut in nos ipsos, aut in proximum sunt: nos etiam hunc ordinem sequemur, & in tres partes diuidemus, vt commodiū de triplici hac negligentia distleramus. Horum autem delictorum, etiū nonnulla vix sint venialia, sunt tamen omnia defectus, & imperfectiones, & nonnūquam etiam peccata venialia. Quare qui ad perfectionem aspirant, non debent hac in Confessione omittre, sed confiteri, si non semper, (neque enim hoc necesse est) saltem aliquando, & maximè in festis solenioribus, ne semper superflua sua prolixitate Confessario molesti sint. Alijs temporibus potest vnuisque hinc detinere, quae maximè faciunt ad propositum, ad conscientiam suam exonerandam.

SEQVITVR MEMORIALE.

Post generalem Confessionem, priusquam incipiat particularem suorum peccatorum enumerationem, de quatuor sequentibus culpam suam dicat.

Primo, quod ad hoc Sacramentum non veniat cū debita præparatione: & quod tāta in examine suā conscientia diligentiam non adhibuerit, quanta requirebatur, sicut suprā diximus.

Secundo, quod dolorem & contritionem de peccatis non habuit tantam, neq; etiam tam firmū propositum illa in posterum vitandi, quam & quantam habere debuit.

Tertio, quod non accessit ad tremendum illud Eucharistia Sacramentum cum tali puritate conscientia atque deuotione, quale illud Sacramentum postulabat: quodque post Communionem non eam mentis quietem & deuotionem seruauerit, quam tanti hospitis & Domini requirebat aduentus.

Quarto, quod debita cum diligentia vitam suam non emendauit, quodq; de die in diem in Dei cultu & pietate non profecit: sed quod in antiqua tepiditate & negligentia substitit, forsitan etiam retrogressus est.

Post hāc ad alia procedat iuxta ordinem sequentem.

ERGA DEVUM.

DE O fūmus obligati ad habendas tres illas virtutes Theologicas, Fidem, Spem, & Charitatem: & in singulis earum potest culpam suam dicere, hoc modo.

Circa Charitatem, quod Deum non amauit ex toto corde, & tota anima sua, prout debuit: sed quod amorem suum potius collocauit in creaturis, & mundi huius vanitatibus, neglesto Creadore.

Circa Fidem, fidem se non habuisse tam firmam, quā Christiana iubet profilio: nec studuisse confitum à se repellere fantasias & cogitationes

dubias, quas in rebus fidei Diabolus subinde obiiciebat.

Circa Spem, quod in tribulationibus & angustijs occurrentib. cum firma spe & fiducia ad Deum non confugit, quodq; subinde inordinatè doluit, animumque despōdit, quod ex desperatione ortum est.

Circa Puritatem intentionis, quod opus Domini non fecerit cum intentionis puritate tantum propter amorem Dei: sed subinde vt videretur, subinde ex vītu, nonnūquam quia appetitus suo placebat, & conueniebat: aliquando etiam propter vilitatem & commodum proprium.

Confiteatur, quia tardus fuit & neligens in satisfaciendo diuinis vocationibus & inspirationibus, sape resistens Spiritui sancto, exiguum fugiens laborem & molestiam. Est autem hāc culpa valde spiritualis & secreta, maximeq; digna, quae nunquam nō graueroltrā conscientiam, & in Confessione exprimatur.

Similiter quod gratus non fuit diuinis beneficijs, vt debuit: quod debitas pro illis Domino non reddit gratiarum actiones: quod ex illis non sumpsit occasionem Deum feruentius amandi, & tantorum bonorum largitori fidelius fertiendi.

Quod sapē Dei sui oblitus fuit, & ex corde suo tanquam exulem exclusit, quem semper ante oculos habere, & in cuius conspectu ambulare perpetuō debebat.

Circa Patientiam in aduersis: quod aduersa minus patienter sustinuit, quod non aquanimitus illa de manu Domini suscepit tanquam in suam sibi vilitatem immissa, nec debitas pro illis reddidit Deo gratias. Hoc paulò specialius & fūsus ceteris poterit explicare, si conscientiam discutiet.

Confiteatur etiam, quod sacrificium Missæ, dimunūq; officium, & loca sacra rariū frequentauit. & in iis atq; in ipsis sanctissimi Sacramenti praesentia debita non vacauit deuotioni.

ERGA SEIPSVM.

Homo constat ex multis partibus: habet enim corpus cum omnibus suis sensibus, & animam cum omnibus suis appetitibus, & spiritum cū omnibus suis potentijs, hoc est, intellectu, memoria & voluntate: & sic potest peccare contra retributidinem & ordinem, quem in singulis debebat obseruare.

Primo igitur confiteatur, quod corpus suum non eo rigore & asperitate, quo debuit, tractauit, vt in endendo, bibendo, vestiendo, dormiendo, & alijs similiis rebus: sed quod illud in delicijs nutritum, ei blanditus sit, & sui ipsius fuerit amicus.

Secundo, quod tam imaginationem, quā reliquos sensus negligenter custodit, neque refranauit, vt par erat: sed quod vagus fuit, & circa sensus varie diffusus: vt in audiendis, videndis, loquendis, imaginandis rebus otiosis, & vanis: quae potesta causam preberunt, quod in corde suo, & attentione orationis parum collectus fuit.

Tertio, quod affectus suos non mortificauit, nec voluntati sua contraria fecit, vt debebat, sed securus est illam, & in omnibus ei obediuit: quod non fuit tam humilis in corde & opere, quam aequum erat: quod vilem se & miserum non agnoscit, vt est, nec se pro merito tractat.

Quarto, quod tepidus & ignavis fuit in Orationibus, & quod nō raro in medio Orationis existens, filium illius ob causam leuisissimam abruptit, nec debita cum attentione & deuotione precibus vacauit.

ERGA

ERGA PROXIMVM.

Confiteatur initio, quod proximum debito a more, & iuxta Dei præceptum requisito, non amatuit.

Quod non subuenit ei in sua necessitate tanto favore & auxilio, quanto debuit & potuit. Quod eius miserijs non ita condoluit, nec Deum pro illo deprecatus est, ut debebat.

Quod non debito & conuenienti zelo exarsit, publicas videns Ecclesias calamitates, ut sunt hæreses, bella, persecutions, &c. & quod Deo illas ex toro corde, totisque viribus non commendauit.

Qui subsunt Superiorum potestatibus, dicant se obedientiam & reverentiam ijs non exhibuisse, quæ debebant: qui autem prætulit inferioribus, filijs, famulis, & subditis, quod eos non docuerunt, corripientur, necessaria quæque illis non dederunt, nec debita cura eos obseruarunt.

CIRCA PECCATA

COMMISSIONIS.

Postquam sic enumerata sunt peccata omissionis, statim subijciat peccatum illa, quæ dicuntur

commissionis; percurrentes decem Præcepta, & septem peccata mortalia, aut capitalia, in singulis ea exprimens, quæ conscientiam pungunt. Quod si breuitati studeat, tantum dicat, quæ cogitatione, locutione, & opere commisit. Deinde confiteatur ea, quæ pertinunt ad statum & officium, quo fungitur, ea proferens, quæ contra regulam, & obligationem sui status commisit: ut si Religiosus sit, an violauerit aliquod trium votorum, aut statutum aliquod trium votorum, aut statutum aliquod sua regulæ. Index, Medicus, Mercator, Aduocatus, &c. an in ijs quæ ad suam pertinent professionem, deliquerit.

Omnibus his accusationibus absolutis, concludat suam Confessionem, dicens: Horum, aliorumque omnium peccatorum, quæ cogitatione, locutione, & opere commisit, me reum confiteor: & Deo culpam meam dico, petens à te Pater, qui dominus fungens in parte auctoritate, absolutionem, & peccatum pro illis agendum.

FINIS LIBRI SECUNDI.

MEMORIALIS VITÆ CHRI- STIANÆ,

R. P. F. LUDOVICI GRA-
NATENSIS:

LIBER TERTIVS.

IN QVO AGITVR DE MODO PRÆ-
parandi scse ad sacram Communionem.

DE PRÆPARATIONE, QVÆ REQVIRITVR AB
ijs, qui volunt digne communicare.

C A P V T I.

DOSTEAVAM de Sacramento Confessionis factis iam diximus, & quum est: ut & de Communione, quæ Confessionem sequi solet, similiter agamus. Primum autem de quo hic dicendum erat, virtutes sunt & admirabiles huius sanctissimi Sacramenti effectus: sed quoniam infinita sunt, quæ de illa materia dici possunt, nec breuitas institutio- sti tā latos cōpos recipit: tantū hic de præparatione

Granat. Opus. spiritual.

adeuntibus hoc sacrosanctū Mysterium necessaria primò differemus; inde etiam de effectibus quædam subiiciemus. Quæ sanè materia tam vtilis est, & necessaria, ut pro qualitate & quantitate præparatio- nis, detur qualitas & quantitas gratia, quæ in illo in- finita virtutis est Sacramento. Dico virtutis infinite: continet enim in se Christum qui fons est gratia, & particeps sit homo per illud omnium meritorum Pa- sionis Dominica, quæ similiter nec modum ha- bent nec numerum. Proinde quanto maior est præparatio, qua cum ad hoc Sacramentum accedimus, tanto maior erit & gratia, quam in illo percipimus.

Nn

Vide-